

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Québec, Skotsko a debata o nezávislosti provincií
po neúspěšných referendech**

Dominika Průšová

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Québec, Skotsko a debata o nezávislosti provincií
po neúspěšných referendech**

Dominika Průšová

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Přemysl Rosůlek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Tímto bych ráda poděkovala panu doc. PhDr. Přemyslovi Rosůlkovi, Ph.D., za cenné rady a komentáře, které mi pomohly při tvorbě mé práce.

Obsah

1 ÚVOD	5
2 POLITICKÝ SECESIONISMUS	9
2.1. Termín secese a secesionismus	9
2.2. Secese a separatismus	12
3 PŘEHLED SECESE V PRAXI	13
3.1. Secese ve světovém kontextu	13
3.2. Secesionismus v Québecu	16
3.3. Secesionismus ve Skotsku	18
4 NEPRAVDĚPODOBNOST SECESE V DEMOKRATICKÝCH ZEMÍCH PODLE STÉPHANA DIONA	21
5 VÝVOJ SECESIONISMU	
A SHRUTÍ REFEREND V QUÉBECU A SKOTSKU	23
5.1. Vývoj secesionismu v Québecu a referenda o nezávislosti v letech 1980 a 1995.....	23
5.2. Vývoj secesionismu ve Skotsku, referenda o devoluci a referendum o nezávislosti Skotska v roce 2014	27
6 LEGISLATIVA OBOU PROVINCÍ VE VZTAHU K SECESI	32
6.1. Kanadská legislativa ve vztahu k secesi v Québecu	32

6.2. Britská legislativa ve vztahu k secesi ve Skotsku	34
7 AKTUÁLNÍ EKONOMICKÁ A POLITICKÁ SITUACE OBOU REGIONŮ	37
7.1. Ekonomika v souvislosti se secesí a Québec	37
7.2. Aktuální politická situace v postoji k secesi, případ Québecu	39
7.3. Ekonomika v souvislosti se secesí a Skotsko	40
7.4. Aktuální politická situace v postoji k secesi, případ Skotska	44
8 PRÁVO NA SECESI OBOU REGIONŮ Z HLEDISKA MEZINÁRODNÍHO PRÁVA	46
8.1. Právo na secesi v případě Québecu	46
8.2. Právo na secesi v případě Skotska	47
9 ZÁVĚR	48
10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	43
11 RESUMÉ	58

1 ÚVOD

Secese je, vzhledem k četnosti secesionistických hnutí, jež ovlivnily a ovlivňují současnou politickou situaci ve světě, stále důležitým tématem současné politické vědy. Ať už mluvíme o rozpadu Sovětského svazu, Československa či bývalé Jugoslávie, které reprezentují jen krátký výčet z několika příkladů politické secese z minulosti, či o aktuálnějších tendencích, jež přinesly v roce 2014 čtyři důležitá referenda o nezávislosti území ve Skotsku, Španělsku, Itálii či Ukrajině. Je zcela zřejmé, že tento politický jev je nedílnou součástí vývoje politického uspořádání moderních dějin. Secesionistické tendence nejsou ničím výjimečným ani v případě kanadského Québecu a Skotska. Právě tyto dva zmíněné regiony jsou předmětem mého zkoumání ve vztahu k tomuto politickému fenoménu.

Téma Québec, Skotsko a debata o nezávislosti provincií po neúspěšných referendech, jsem si vybrala především kvůli dlouhodobému zájmu o anglofonní země. Ve své práci chci tuto problematiku zkoumat především proto, že se jedná o případy secesionistických tendencí z poslední doby, odehrávající se v anglosaských zemích a které vychází od skupin, které se národnostně odlišují od většinové populace. Je to téma velmi aktuální a jeho vývoj ovlivňuje soudobou mezinárodní politickou scénu. Tuto práci vnímám jednak jako možnost rozšířit si obzory v problematice secese obecně, jakožto politického fenoménu, a nadále i jako možnost prohloubení znalostí a pochopení principů a teorií týkajících se secese ve vztahu k daným územím.

Québec má za sebou ve svém boji o nezávislost již dvě referenda. První referendum se uskutečnilo v roce 1980 a druhé v roce 1995. Obě tato referenda byla neúspěšná, a tak Québec, jakožto největší a druhá nejlidnatější kanadská provincie, beze změn setrvává v kanadské federaci. Na rozdíl od kanadského Québecu se ve Skotsku konalo referendum o nezávislosti na zbytku Spojeného

království pouze jednou. Předcházela mu však referenda o devoluci, která se konala v letech 1976 a 1997. Právě tato referenda připravila půdu referendu o nezávislosti země na zbytku království v roce 2014.

Hlavním cílem práce je najít odpověď na výzkumné otázky, které jsem si pro svůj výzkum stanovila. Stěžejními metodami pro mou práci jsou analýza a komparace, jelikož budu oba regiony komparovat na základě níže zmíněných kritérií. Mé výzkumné otázky zní:

- 1) Byla by v současnosti secese v obou regionech vůbec možná?
- 2) Má Québec a Skotsko nárok na secesi z hlediska mezinárodního práva?

Práce je rozdělena do dvou částí. Tu první tvoří část teoretická, kterou dělím na tři hlavní kapitoly, které jsou též děleny pro lepší přehlednost a čtivost textu do podkapitol. První kapitola je z důvodu uvedení do zkoumané problematiky věnována politickému secesionismu, kdy je mým cílem vysvětlit a vymezit základní pojmy, jež jsou s tímto jevem neodmyslitelně spjaty. Tato kapitola obsahuje dvě dílčí podkapitoly. V první podkapitole se věnuji samotné secesi, jelikož je to klíčový termín, který ve svém výzkumu užívám a je nutné ho vysvětlit. V první řadě v ní rozebírám původ slova a to jak vzniklo a poté uvádím definice secese dle několika odborníků, které jsme si vybrala. V druhé podkapitole zkoumám souvislosti a rozdíly mezi secesí a separací, kdy oba politické fenomény definuji na základě přejatých definicí od světových odborníků a ty ve výsledku porovnám.

Druhá kapitola teoretické části je stručným přehledem secesionismu v praxi. Zde se nejprve věnuji secesi v mezinárodním kontextu. Kdy jsem si vybrala tři příklady secese ze světových dějin pro lepší uvedení do problematiky, vzhledem k omezenému rozsahu práce se těmito příkladům nemohu věnovat více do hloubky a zabývám se jimi pouze okrajově. Nutno zmínit, že ani jeden z nich není příkladem secese vynucené násilím či militárním konfliktem. V dalších dvou

podkapitolách se pak stručně věnuji secesionismu konkrétně ve vztahu ke Québecu a poté ve vztahu ke Skotsku. Ráda bych zmínila, že tyto dvě kapitoly neslouží jako podrobná analýza secesionistického vývoje v regionech, ale pouze jako představení problematiky ve vztahu ke konkrétní zkoumané oblasti.

Třetí a zároveň poslední kapitola části teoretické je věnována nepravděpodobnosti secese v dobře fungujících demokraciích, kdy pro tuto část mé práce je stěžejní publikace od Stéphana Diona. Dion v ní představuje a vysvětluje svou teorii, proč je tento politický jev v demokratických režimech nepravděpodobný. Jeho teorii jsem se rozhodla využít vzhledem k faktu, že jak Québec, tak Skotsko jsou součástí demokratických celků a proto jeho argumenty a teorii využiji pro podložení své hypotézy.

Informace užité v teoretické části práce čerpám z odborných publikací a článků odborníků z oboru mezinárodních vztahů a politologie, kdy využívám jejich teorie a definice politického secesionismu a jevy s ním spojenými. Mezi nejdůležitější publikace, jež pro svůj výzkum využívám v obou částech, jsou práce autorů jako je Allan Buchanan, Viva Bartkus, Stéphan Dion, Pavel Hlaváček, Aleksandr Pavkovic, Mathew Qvortrup, Peter Radan, Přemysl Rosůlek, Lenka Rovná, John. R. Wood, a několika dalších významných autorů.

Historii jako takové se vzhledem k omezenému rozsahu práce nemohu věnovat příliš do hloubky, a mohu tak zahrnout pouze stěžejní informace, které považuji pro svou práci za nejdůležitější. Teoretická část by tak měla vysvětlit a objasnit veškeré pojmy, teorie a definice, které budu využívat v části analytické a jež shledávám potřebné k naplnění cíle práce.

Druhou částí práce je, jak jsem již výše zmínila, část analytická. V analytické části zkoumám oba regiony na základě několika komparačních kritérií, která jsem si stanovila. Kritéria jsem si určila tak, aby mi pomohla odpovědět na mé výzkumné otázky a naplnit tak cíl práce. Tato kritéria jsou následující:

- a) Vývoj secesionistických tendencí a shrnutí referend v Québecu a Skotsku
- b) Legislativní opatření obou provincií ve vztahu k secesi
- c) Aktuální politická a ekonomická situace Québecu a Skotska
- d) Právo na secesi obou regionů na základě mezinárodního práva

Analytická část je též členěna do kapitol, aby byl text přehlednější. Členěna je konkrétně do čtyř samostatných kapitol dle komparačních kritérií, tak aby vytvořila logický rámec, díky kterému dojde k výsledku a odpovédím na své otázky. Každou kapitolu dělím do dvou podkapitol, kdy vždy jednu z nich věnuji jedné konkrétní provincii. V celé analytické části vždy nejprve zkoumám případ Québecu a poté případ Skotska. Důležitým zdrojem pro část analytickou jsou též výše zmíněná díla odborníků z oblasti mezinárodního práva a politologie a samozřejmě také publikace zaměřující se na historii v obou regionech. Informace pro svůj výzkum jsem zároveň hledala i na oficiálních vládních stránkách a dokumentech, stranických stránkách, studiích a odborných textech, jež jsou se secesí v obou regionech spjaté.

Ve čtvrté kapitole, která otevírá analytickou část, se zabývám prvním komparačním kritériem. Zde se ve dvou samostatných podkapitolách věnuji vývoji secesionistických tendencí a stručně shrnu jednotlivá referenda v obou provinciích. V páté kapitole se zabývám legislativou obou území ve vztahu k secesi a referendům. Kladu si otázky, jaké kroky ze strany vlád byly v tomto směru učiněny. Šestá kapitola je pak zaměřena na aktuální dění na politické scéně a ekonomickou otázku v Kanadě i Skotsku, kdy podrobněji rozebírám současnou politickou a ekonomickou situaci v obou provinciích. Tato kapitola je jako jediná v analytické části rozdělena do čtyř dílčích podkapitol. Je tomu tak kvůli lepší přehlednosti a odlišení ekonomických témat od těch politických. V sedmé kapitole, jež je důležitou součástí a zároveň i poslední kapitolou analytické části, se věnuji problematice secese v Kanadě a ve Skotsku z hlediska mezinárodního

práva, Na základě odborných zdrojů se pokusím zjistit, zda je secese z tohoto hlediska v daných regionech možná či nikoli

2 POLITICKÝ SECESIONISMUS

V této kapitole se zabývám problematikou politického secesionismu, V první řadě vysvětluji, jak tento termín vznikl a jaký je jeho významu. Zmiňuji jeho definice od několika odborníků mezinárodního práva, které jsem si vybrala na základě rešerše k dané problematice. Dále rozebírám souvislost a rozdíly mezi secesionismem a separatismem. Součástí této kapitoly jsou dvě podkapitoly. První z nich je secese a její definice, v této kapitole přejímám definice několika odborníků v dané problematice, jejichž způsob definování tohoto politického fenoménu je mi nejbližší. V druhé podkapitole vysvětluji rozdíly a souvislosti mezi secesí a separatismem.

Pojmu secese se věnuji hlavně proto, že jeho vysvětlení a definice jsou pro druhou část mé práce klíčové. Stejně důležité je stanovení základních pojmů, které se se secesí pojí či s ní souvisí, jako je například již zmíněný separatismus.

2.1. Termín secese a secesionismus

Původ slova secese vychází z latinského jazyka, konkrétně ze slova *sedere* (Rosůlek 2014: 19). *Se* má význam odděleně a *acedere* znamená jít (Pavkovic – Radan 2007: 5), což dohromady znamená něco ve smyslu vzdálit se či se oddělit od nějakého místa. Latinské slovo, jež je základem i pro anglické označení *secession*, které se dnes v politologii a mezinárodních vztazích běžně vyskytuje, má tedy v původním znění význam jakéhokoli oddělení (Rosůlek 2014: 19). V minulosti byl tento pojem uváděn spíše v nepolitickém kontextu, změna však přišla v době, kdy docházelo k náboženskému štěpení ve Skotsku. K tomu došlo během devatenáctého století, a právě díky tomu se secesionismus v Evropě pomalu ale jistě začal dostávat do podvědomí i v politickém prostředí. Na

americkém kontinentě k tomu došlo o něco dříve, již na počátku devatenáctého století. Právě v té době se projevila tendence několika severovýchodních států vystoupit z Unie.

Výraz secese se v americké politice stal relativně rychle familiárním pojmem a během občanské války se vůbec poprvé objevil v oxfordském slovníku angličtiny (Rosůlek 2014: 19). Jak Pavkovič s Radanem uvádějí, dnes je slovo secese v politické sféře vnímáno především jako formální oddělení od aliance, politické nebo náboženské organizace či federace (Pavkovic – Radan 2007: 5). Tito autoři definují secesi jako akt vytvoření nového státu oddělením území a jeho populace od již existujícího státu, jehož bylo území v předešlé době součástí (Pavkovic – Radan 2007: 5).

Dle Rosůlka se dnes odborníci sociálních věd nemohou shodnout na jednotné definici secese, a právě to se často stává hlavním důvodem nedorozumění. Avšak i přesto můžeme secesi v nejširším slova smyslu chápat jako odtržení od jakékoliv politické nebo náboženské organizace (Rosůlek 2014: 19). Většina teoretiků, kteří se zabývají právě secesí, se zaměřuje na odtržení území ze státu s mezinárodní legitimitou. V tomto případě nejprve dochází k tomu, že vznikne požadavek části společnosti na odloučení se od ústřední moci, aby mohlo dojít k vyhlášení nezávislosti. Dále přichází politická dezintegrace, kdy je politickou elitou radikálně vypovězena loajalita ústřední moci v jednom či několika subsystémech státu. Poté právě tato elita začne vykonávat politickou činnost bez jakékoliv závislosti na jurisdikci moci ústřední (Rosůlek 2014: 20).

Dalším odborníkem, jehož definici jsem si do své práce vybrala je Viva Bartkusová. Ta secesi označuje jako logický, ačkoliv ne nevyhnutelný, výsledek politické dezintegrace. K podložení tohoto názoru Bartkusová využívá definici Ernesta Haase o politické integraci, kterou pak staví do kontrastu s politickou dezintegrací (Bartkus 1999: 8–9). Ernst Haas definuje politickou integraci jako

proces, při němž jsou političtí aktéři z několika politických systémů přesvědčeni, aby přenechali svou věrnost, změnili svá očekávání a politické aktivity směrem k novému centru. Tímto centrem jsou myšleny instituce, které disponují nebo se domáhají jurisdikce nad pre-existujícím sub-systémem (Ernst Haas citován dle Bartkus 1999: 9). Na základě protikladu s touto definicí Bartkusová tvrdí že, rozhodnutí oddělit se je jevem, jenž reprezentuje instanci politické dezintegrace, kdy političtí aktéři z několika sub-systémů odstupují od přenechání loajality jednomu jurisdikčnímu centru, aby se mohli zaměřit na své vlastní centrum (Bartkus 1999: 9).

Aleksandr Pavkovic patří k významným autorům, kteří se problematikou politického secesionismu zabývají, a proto považují za nezbytné čerpat též z jeho prací a publikací. V jednom ze svých článků uvádí, že k secesi jsou třeba tři klíčové elementy. Tím prvním je mobilizace populace za účelem podpory vzniku nového státu, druhým elementem je formální odloučení od území, třetím a zároveň posledním je samotné vytvoření nového státu (Pavkovic 2015: 1). Dle autora je secese úspěšná jen tehdy, kdy jsou všechny tři výše uvedené elementy přítomny. V případě uznání nově vzniklého státu Organizací spojených národů pak hovoříme o zcela úspěšné secesi. Avšak některým státům či jejich lídrům stačí alespoň částečné uznání některými světovými mocnostmi a významnými státy (Pavkovic 2015:1–2).

Pavkovic pak rozšiřuje původní definici od J. R. Wooda, podle kterého je secese užší, specifitější termín, odkazující na požadavek formálního odtržení od centrální politické autority, členskou jednotkou či jednotkami za účelem dosažení nezávislého suverénního statusu (John R. Wood 1981: 110). Pavkovicova rozšířená definice říká, že secesionismus je politický program založený na požadavku formálního oddělení konkrétního, ohraničeného území od mezinárodně uznávaného státu. Cílem je vytvoření státu nového na tomto

konkrétním území, u něhož se pak předpokládá nabytí formálního uznání ostatními státy a OSN (Pavkovic 2015: 2).

Někteří autoři vysvětlují secesi jako formální vystoupení ze svazku politické organizace či federace. Podle této definice můžeme secesi chápat jako jev, kdy nemusí jít jen o odtržení od již existujícího státu. V tomto smyslu Allan Buchanan též upozorňuje, že by bylo mylné secesi označovat za akt mající za cíl pouze odtržení se od existujícího státu, za účelem vytvoření suverénního státu (Allan Buchanan citován dle Rosůlek 2014: 20).

2.2. Secese a separatismus

Tyto dva pojmy spolu úzce souvisí především v tom smyslu, že často dochází k jejich záměně či ztotožnění, někteří autoři tak činí vědomě z přesvědčení, že oba znamenají to samé, někteří je naopak striktně oddělují (Rosůlek 2014: 28). Tento jev je relativně pochopitelný, jelikož význam těchto dvou termínů je velice podobný, a právě proto v této podkapitole vysvětluji, v čem se liší z pohledu několika autorů.

Mezi autory, kteří secesi od separatismu jasně oddělují, se řadí například Aleksandr Pavkovic a John R. Wood. Hlavním důvodem tohoto odlišení je podle Aleksandra Pavkovic fakt, že separatismus se na rozdíl od secese zaměřuje pouze na snížení působnosti centrální autority na cíleném území a jeho obyvatelích (Pavkovic 2015: 3). Anthony DeFores Molina pak definuje separatismus jako politickou strategii užívanou menšinovou skupinou, která odmítá normy a hodnoty většiny a v důsledku toho se dožaduje minimalizování kontaktu s ní (Molina 2011: 34).

Wood (1981: 109) uvádí, že splývání či totožné chápání těchto pojmů je pochopitelné vzhledem k tomu, že jejich vysvětlení podle slovníků v obou případech odkazuje k uvolnění vazeb či dokonce k úplnému rozvázání vztahů.

Wood pak považuje za nezbytné definovat, co je to secese a jí doprovázený secesionismus, a na druhé straně, co konkrétně znamená separace a separatismus. Uvádí, že separatismus je vágnějším a obecnějším termínem, jenž zahrnuje veškeré instance politického odcizení, vyznačující se touhou po snížení kontroly ze strany úředního orgánu na specifickém území (Wood 1981: 109). Separatismus může být vyjádřen některými požadavky na provinční práva či místní regionální autonomii v oblasti rozhodovacího procesu (Wood 1981: 110).

Jak John Wood uvádí, secese není na rozdíl od separatismu natolik obecným a obsáhlým pojmem. Je podstatně specifičtější a je jasně spjata s požadavkem členské skupiny, jednotky či více skupin na formální oddělení od centrální politické autority za účelem dosažení nezávislosti a suverenity (Wood 1981: 110). Dalo by se tedy říct, že jak separace, tak secese jsou jevy, při nichž dochází ze strany minorit, členských jednotek, skupin, náboženských skupin a dalších k požadavku na odloučení od jiného, většího celku s politickou autoritou, s níž se neztotožňují. Rozdíl je pak v tom, že separatisté trvají především na snížení působnosti této autority na daném území a minimalizaci jejího vlivu na konkrétní obyvatelstvo. Kdežto secesionistům jde především o kompletní formální odloučení konkrétního území od centrální politické autority, aby získali autonomii a suverenitu.

Separatistická hnutí se mohou stát secesionistickými a obráceně. Jedno a to samé hnutí může oslovit jak separatisty, tak secesionisty a toho mohou lídři takových hnutí využívat k vlastnímu prospěchu a využít tohoto faktu ve své strategii. Mohou tak nejprve podporovat separatistické zájmy, aby později dosáhli secese. Zásadní rozdíl pak spočívá v jejich ochotě či neochotě uznat suverenitu stávající politické autority (Wood 1981: 110).

3 PŘEHLED SECESE V PRAXI

3.1. Secese ve světovém kontextu

Problematika separatismu a secese byla jako předmět zkoumání v minulosti relativně opomíjeným jevem. Ke změně došlo ke konci dvacátého století a především v jeho posledních dekadách (Rosůlek 2014: 7), kdy se začaly formovat secesionistické teorie. Ačkoliv secese, jakožto politický fenomén existoval již po staletí, v období po druhé světové a studené válce došlo k jasnému nárůstu secesionistických tendencí.

V období dekolonizace se začaly projevovat první velké obavy ze secesionistických tendencí, jelikož si společnost uvědomovala jejich relativně vysoký potenciál (Rosůlek 2016: 60) a hrozbu konfliktů obecně. Po druhé světové válce se sebeurčení pojilo se secesí zcela minimálně, kromě některých výjimek, jež potvrzují pravidlo. Zde pak hovoříme o bývalých koloniích v Africe a v Asii, jejichž prohlášení o nezávislosti bylo legalizováno OSN, avšak pouze pod podmínkou souladu s principem *Uti Possidetis*¹ (Raič citován dle Rosůlek 2016: 60).

V sedmdesátých letech reflektujeme pouze jedno referendum spojené se secesionismem, a to se týkalo případu nezávislosti území Tichomořských ostrovů na Spojených Státech Amerických, čímž vznikly Federativní státy Mikronésie v roce 1975 (Qvortrup 2014: 59). O dekádu později je význačné pouze referendum v Québecu z roku 1980. Převrat přišel po pádu Sovětského svazu v roce 1991, po němž se referenda o nezávislosti stala něčím, co se blížilo mezinárodní normě ještě dříve, než samotná secese stihla zaujmout své místo na poli mezinárodní politiky (Qvortrup 2014: 60).

---

¹ Uti Possidetis je jeden z principů mezinárodního práva, který zajišťuje stálost a zachování hranic nově vznikajících států, jenž bývaly koloniemi.

Ve světě proběhlo od pádu SSSR do roku 2011² celkem 37 secesionistických (Qvortrup 2014: 59) referend. Jak ale Rosůlek zmiňuje, ne všechna tato referenda se musela nutně týkat nezávislosti (Rosůlek 2016: 54). Myšleno je to tak, že valná část z nich se odehrála v postsovětských státech, tudíž došlo prostřednictvím těchto referend k oficiálnímu odloučení od svazu a též by se referenda dala chápat jako projev a vyjádření nově nabyté svobody. Pokud tedy vynecháme referenda související s rozpadem SSSR, kontroverzní referenda³, zmanipulovaná referenda⁴, nezávazná referenda či referenda týkající se vzdálených mikro států nebo nedemokratických území, pak nám jich zbyde pouze osm (Rosůlek 2016: 55).

Vzhledem k omezenému rozsahu práce se nemohu věnovat všem příkladům secese a secesních tendencí současnosti a minulých dekád, ani je rozebírat zcela dopodrobna. Proto uvádím pouze příklady některých z nich, které jsem si dle vlastního uvážení vybrala.

Jak je z praxe zřejmé, k secesi nemusí dojít s využitím referenda, ačkoliv to není příliš častý jev. Jako ukázkový příklad, který Stéphan Dion (1996: 270) uvádí, lze použít rozpad Československa v roce 1993.

Dalším příkladem, který jsem si pro svoji práci zvolila, je Katalánsko. Hlasování o nezávislosti Katalánska na zbytku Španělska bylo uskutečněno ve stejném roce jako ve Skotsku, tudíž v roce 2014. Právě případy těchto dvou regionů bývají často stavěny vedle sebe. Hlasování bylo sice nezávazné, jelikož ho španělský Ústavní soud prohlásil později za protiprávní, ale i tak bylo pro katalánské secesionisty zlomovým bodem. Zdálo se, že separatisté mají velkou podporu, ale jedním z problémů, proč dosáhli při hlasování zhruba 48% (BBC

---

² Časové rozmezí je ukončeno rokem 2011, protože právě do tohoto roku sahá autorův výzkum k dané problematice.

³ Somaliland (Rosůlek 2016: 55)

⁴ Příklad nezávislosti Krymu (Rosůlek 2016: 55).

2015), byl fakt, že se hlasování zúčastnilo pouze přes dva miliony lidí místo možných pěti milionů.

Jedním z příkladů mimoevropské secese je boj o nezávislost Eritreji. Eritrea bývala jednou ze čtrnácti provincií Etiopie s počtem obyvatel okolo tří milionů. Ačkoliv měla jako provincie svou vlastní provinční vládu a relativní svobodu od svrhnutí marxistické vlády v roce 1991 tak se v roce 1993 uskutečnilo hlasování o nezávislosti této provincie na Etiopii (Červenka 1977: 37).

Scott Boyikin upozorňuje na secesní hnutí v souvislosti s jejich významem pro současnou politiku. Hlavním důvodem je jejich vliv na mezinárodní politiku v minulosti i současnosti, a to především díky neustále se měnícím mocenským vztahům v mezinárodní politice. A právě tento vliv bude dle Boyikina trvat ještě několik let, proto je důležité secesionismu věnovat pozornost. Též zmiňuje fakt, že secesionismus přináší elementární problém politické teorie, a to konkrétně v otázce morálního základu autority státu (Boykin 1998: 65).

Secesionismus v Québecu

Québec je jednou z provincií kanadské federace, kdy kanadská demokracie patří k těm světově nejstálejším. Kanada je zároveň konstituční monarchií a součástí seskupení, jež známe pod názvem Commonwealth. Kanadský politický systém je často porovnáván s Westminsterským systémem, který je typický pro Velkou Británii. Ačkoliv k sobě mají tyto dva modely velmi blízko, nalezneme u nich několik odlišností. Kanada je na rozdíl od Spojeného Království federací, která je složena z deseti provincií a tří teritorií. Další odlišností je existence kodifikované ústavy, s tou se ve Velké Británii nesetkáme, dále rozdělení státní moci mezi federální vládu a vlády jednotlivých federativních subjektů. Hlavou státu je oficiální britský monarcha, který je ale zastoupen generálním guvernérem, ale ačkoliv má podle ústavy rozsáhlé pravomoci, jeho role je pouze symbolická.

Právě pro obyvatele Québecu je existence instituce britského monarchy a jeho pasivní role v kanadském politickém systému kontroverzním tématem. Považují ho pouze za přežitek britského kolonialismu a anglo-kanadské dominance (Hlaváček 2014: 13). Tato provincie je s Novým Brunswickem jedinou provincií, kde je oficiálním jazykem vedle angličtiny i francouzština. Toto frankofonní území má svůj vlastní legální systém, který ale nezahrnuje trestní právo, veřejné právo a jakékoliv sféry na federální úrovni (Walton 1913: 215). Disponuje také vlastním justičním systémem, který vychází z toho francouzského, penzijním plánem a jednokomorovým parlamentem, složeným ze 125 poslanců (MZV 2015).

V Québecu má na separatistické tendence velký vliv fakt, že se jedná o frankofonní území, jejíž obyvatelstvo cítí potřebu speciálního postavení v kanadské federaci. Referendum v roce 1980 nedopadlo pro stoupence Parti Québécois (PQ)⁵ příliš pozitivně, více jak polovina québeckých voličů se vyslovila pro setrvání ve federaci bez potřeby zavádění jakýchkoliv změn.

Mezi hlavní představitele Parti Québécois, kteří jsou spojováni s bojem o québeckou nezávislost, patří především René Lévesque. Byl také jejím zakladatelem a významným lídrem, který stál u zrodu celé myšlenky o separaci a jenž se též zasadil o konání referenda v roce 1980. Další významnou osobností bojující za québeckou nezávislost je jeho nástupce ve funkci lídra PQ Jacques Parizeau, který byl o něco radikálnější než jeho předchůdce. Tento významný politik byl v čele strany v době konání referenda v roce 1995. Po neúspěchu i druhého referenda na funkci rezignoval a svůj mandát předal Lucienovi Bouchardovi (Rovná 1996: 87).

---

⁵ Parti Québécois je kanadská strana bojující za nezávislost Québecu na zbytku federace, která vznikla v roce 1968. Strana byla založena jejím pozdějším lídrem, politikem René Levesquem jež přešel ze separatistického hnutí *Mouvement Souveraineté-Association* (CBC NEWS nedatováno).

Druhé referendum v roce 1995 vypadalo při nejmenším v předvolebních výzkumech pro separatisty mnohem nadějněji. V Québecu byla u vlády PQ a vlna euforie v reakci na slíbené referendum byla viditelná především na výsledcích předvolebních výzkumů. I toto referendum ale nakonec dopadlo pro PQ a její příznivce nevalně, ačkoliv tentokrát byly výsledky mnohem těsnější a pro stranu příznivější. Od té doby se míra sympatií obyvatel Québecu a jejich podpory vůči straně spíše snižují, ale stále v současné době hovoříme o PQ jako o jedné z významných politických stran kanadské politiky.

3.2. Secesionismus ve Skotsku

Ve Skotsku je secesionismus úzce spjat s procesem devoluce. Referenda o devoluci se ve Skotsku konala dvě. Nejprve v roce 1976, kdy výsledky hovořily proti vzniku autonomního skotského parlamentu a pak v roce 1997, kdy se ale výsledky obrátily a nadpoloviční většina voličů se vyslovila pro vznik autonomního parlamentu. Cílem prvního a zatím jediného referenda o nezávislosti, které se konalo 18. září roku 2014, bylo zjistit, zda skotské obyvatelstvo chce zůstat součástí Spojeného království, nebo zda chce, aby se Skotsko stalo samostatnou nezávislou zemí. I přes to, že výsledky byly velmi těsné, tak ani toto referendum nedopadlo v prospěch separatistů, především pak Skotské národní strany.

Skotsko je součástí Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, jehož politický systém je v politologii často uváděn jako příklad konstituční parlamentní monarchie, pro kterou je typický gradualismus⁶. Velká Británie původně zahrnovala tři feudální ostrovní státy. Těmi byly Anglie, pod kterou patřil i Wales, dále Skotsko a Irsko. Při připojení těchto území vznikl unitární celek. Změny však nastaly s procesem devoluce, která se objevovala na volebním programu od sedmdesátých let dvacátého století, avšak k její realizaci došlo až

v roce 1998, kdy se sešli zástupci skotského parlamentu a velšského národního shromáždění (Rovná 2004: 221). Je to proces decentralizace, kdy jsou moc a konkrétní pravomoci přeneseny z mocenského centra na nižší lokální úrovně, tudíž se místní faktory více promítají do rozhodovacího procesu (GOV UK 2013). Což v praxi pro skotský, velšský a irský parlament znamená získání jisté autonomie, především v procese rozhodování.

I když skotský regionální parlament disponuje značnou autonomií, tak celobritský parlament, sídlící v londýnském Westminsteru, má i nadále nejvyšší zákonodárnou moc a britská vláda zůstává nejvyšším výkonným orgánem (Říchová 2003: 105). V minulosti měl skotský parlament návrh nad velšským, avšak v roce 2004 byly obě instituce zrovnoprávněny. Hlavou státu je ve Velké Británii monarcha, ale jeho funkce je jako v případě Kanady pouze symbolická a reálná politická moc je soustředěna do rukou ministerského předsedy. Ministerským předsedou se zpravidla stává lídr vítězné politické strany, která je u vlády. Pro Británii je typický asymetrický bikameralismus, kdy je horní komora podvolena té dolní.

Skotská národní strana, která vznikla po druhé světové válce, se po celou dobu své existence snaží o oddělení Skotska od zbytku Spojeného království, kterého je Skotsko součástí od vzniku unie v roce 1707. Země se referenda o separaci Skotska od zbytku Velké Británie a vzniku samostatného suverénního státu dočkala na podzim roku 2014, kdy se obyvatelé vyslovili pro setrvání, ale je třeba zmínit, že výsledky byly velmi těsné. V návaznosti na referendum o brexitu⁷ z června roku 2016 se spekuluje nad možností referenda dalšího. Většina Skotů s odchodem Velké Británie z Evropské unie nesouhlasila a jeho výsledek se tak stal dalším důležitým důvodem, jenž posiluje separatistické tendence ve Skotsku.

---

⁶ Gradualismus je výraz pro postupnou modernizaci, ke které dochází bez výraznějších, revolučních zlomů (Rovná 2003: 105).

⁷ Brexit je zkratka, která vyjadřuje vystoupení Velké Británie z Evropské unie. Tato zkratka je tvořena ze dvou anglických slov, těmi jsou Britain a exit.

Jednou z hlavních představitelk boje za odtržení Skotska je současná předsedkyně Scottish National Party (SNP) Nicola Sturgeon.

Ačkoliv secesionistická hnutí a snaha o samostatnost setrvává v Québecu i ve Skotsku, je zjevné, že v kanadské provincii jejich míra postupem času opadá, kdežto ve Skotsku je to aktuálně velmi diskutované téma.

4 NEPRAVDĚPODOBNOST SECESE V DEMOKRATICKÝCH ZEMÍCH PODLE STÉPHANA DIONA

Stéphan Dion je od roku 2015 kanadským ministrem zahraničí. (Parliament of Canada nedatováno). Před vstupem do politiky působil v osmdesátých a devadesátých letech na univerzitách, nejprve na univerzitě v Montconu (Liberal nedatováno) a později na univerzitě v Montréálu. Dion patří mezi uznávané autory ve svém oboru a vydal několik významných publikací. Pro mou práci je důležitá publikace s názvem *Why is Secession Difficult in Well-Established Democracies? Lessons from Quebec*. V této publikaci Dion vysvětluje a objasňuje, proč je secese v demokratických zemích nepravděpodobná.

Jak Dion uvádí, secese je vzácným jevem především v demokratických režimech a neúspěšná referenda spjatá s nezávislostí se konala právě v demokratických zemích. V dějinách nebyl nikdy zaznamenán úspěšný pokus o secesi u dobře fungujících demokracií. Zde je třeba zmínit, že počítáme jen ty, u kterých se vyskytovalo univerzální volební právo alespoň deset po sobě jdoucích let (Dion 1996: 269). Většina nejčastěji zmiňovaných případů se odehrála jen pár let po významné expanzi či zavedení univerzálního volebního práva. Autor uvádí jako příklady Norsko a Švédsko v roce 1905, Island a Dánsko v roce 1918 či Irsko a Velkou Británii v roce 1922 (Dion 1996: 269–270).

Dion (1996: 270) ve své publikaci zmiňuje, že secesionistům se zatím nikdy nepodařilo dosáhnout svých cílů skrze referendum, kdy by se nadpoloviční procento elektorátu rozhodlo vystoupit či oddělit se od jiného státu nebo regionu. Referendum je v liberálních demokraciích téměř nutným nástrojem, jehož prostřednictvím by měla být takto závažná rozhodnutí, jako je secese, učiněna. A právě v tom je pro secesionisty kámen úrazu, vzhledem k tomu, že jejich hnutí jsou založená na dvou hlavních percepčních, které se vzájemně neslučují. Tou

první je vnímání strachu⁸, který navozuje setrvání v unii, a tou druhou je sebejistota⁹ a důvěra vycházející z uskutečnění secese. Problémem pak je, že ve kvalitně fungujících demokraciích je velmi malá pravděpodobnost, že by tyto dvě percepce existovaly současně v tak intenzivní míře, aby secesionisté dosáhli svého (Dion 1996: 270–271).

Dion (1996: 271) tedy tvrdí, že secese je možná pouze v případě, kdy míra strachu z unie i pocit sebejistoty, kterou vytváří možnost secese, jsou v obou případech ve vysoké míře. Z čehož logicky vyplývá, že dosáhnout secese je naopak zcela nemožné, pokud oba tyto pocity jsou na nízké úrovni. V případě, že nespokojenost vycházející z unie je vysoká, ale odhodlání a důvěra v secesi nízké, tak je stále pravděpodobnost, že k secesi dojde též velmi nízká a platí to i pro opačný případ. Vzhledem k tomu, že ani jedna percepce nepřevládá nad tou druhou natolik, aby se regionům vyplatilo riskovat. Proto je pro ně v těchto případech jednodušší setrvat bez prosazení nezávislosti a odtržení se od regionu druhého.

---

⁸ Strach Dion definuje jako pocit převládající napříč členy regionální skupiny, který vychází z obav, že se jejich kulturní, ekonomická nebo politická situace v rámci současného celku zhorší (1996: 271).

⁹ Tento pojem je autorem definován jako pocit, jež převládá u členů regionální skupiny, jelikož vnímají secesi jako možnost lepšího fungování a zároveň nevnímají secesi jako příliš riskantní tah (Dion 1996: 271).

5 VÝVOJ SECESIONISMU A SHRUTÍ REFEREND V QUÉBECU A SKOTSKU

5.1. Secesionistické tendence v québecké provincii a referenda o nezávislosti v letech 1980 a 1995

Ve frankofonním Québecu se referenda o nezávislosti na Kanadě konala již dvě. To první proběhlo v roce 1980 a druhé v roce 1995. Již z toho je jasné, že referendum v roce 1980 bylo neúspěšné, a proto se konalo referendum druhé o patnáct let později. Ani toto referendum nezajistilo Québecu nezávislost. Cílem obou referend byla do jisté míry snaha o odtržení provincie od zbytku kanadské federace a vznik samostatného státu.

Kanada je známá svou trojvrstvou společností, která je dle Rovné často zdrojem neustálého napětí (Rovná 1996: 86). Toto napětí odůvodňuje tím, že Québečané, kteří pro svou provincii požadují speciální statut, se dostávají do sporu s anglofonními Kanadčany, kterým naopak od nich zcela vyhovuje správné rozdělení Kanady do provincií, jež jsou si rovny (Rovná 1996: 86). Počátky myšlenky québecké nezávislosti se zrodily v politické organizaci *Rassemblement pour L'Indépendance Nationale* (RIN) v druhé polovině šedesátých let dvacátého století (Durand-Yale 2011: 243). Tato organizace v té době využívala k vyjádření separační tendence, oddělení Québecu od Kanady, termín nezávislost. Dalším významným mezníkem byl rok 1967, kdy René Lévesque založil hnutí *Mouvement Souveraineté-Association* (CBC NEWS nedatováno), které se časem přetransformovalo do významné politické strany *Parti Québécois* a to konkrétně v roce 1968 (CBC NEWS nedatováno). Tato politická strana je proslule známá bojem za nezávislost Québecu a inklinací k separatismu.

Právě PQ stála za zrodem termínu *Souveraineté-Association*, který nezávislosti dodával i asociativní dimenzi spojenou se zbytkem Kanady (Durand-Yale 2011: 243). Z počátku svého působení nebyla strana tak úspěšná, jak by si

přála. Proto v sedmdesátých letech její lídři pozměnili program a přiklonili se ke vzniku samostatného Québecu v kombinaci s těsnou ekonomickou spoluprací se zbytkem kanadské federace (CBC NEWS nedatováno). Tento pohled se stal brzy populárním a PQ vyhrála v roce 1976 volby, kdy porazila québeckou liberální stranu. Jedním z prvních zákonů, které si prosadila, bylo uznání francouzštiny jako oficiálního jazyka. Hned poté, co se v roce 1976 dostala PQ k moci, slíbila, že se referendum bude konat během jejich pětiletého mandátu (Durand-Yale 2011: 243).

V roce 1978 byla přijata dohoda o referendu a o dva roky později se referendum o nezávislosti konalo. Cílem tohoto referenda bylo zjistit, zda voliči stojí či nestojí o vyjednání nového vztahu mezi Québecem a Kanadou zaštitěným pod termínem *Sovereignty-association*. *Sovereignty-association* představovala formu částečné separace od Kanady. Takto prosazovaný druh separace měl dosáhnout toho, aby provincie měla exkluzivní moc vytvářet a schvalovat si zákony, vybírat daně a vytvářet si zahraniční vztahy a zároveň zůstat ekonomicky provázaná s Kanadou, včetně ponechání společné měny. Na to federální vláda reagovala vydáním několika zpochybnění, kdy zdůraznila hlavně nárůst daní a ekonomické nevýhody, které by tím pro Québec vznikly (CBC NEWS nedatováno). Dle Durandové a Yala projekt *Sovereignty-association* nemohl získat podporu většiny obyvatel, aby mohl být zrealizován, ale na druhou stranu vzniklo nové a významné téma k projednávání (Durand–Yale 2011: 243).

Pro referendum z roku 1980 byl klíčovým dokumentem tzv. *White Paper*¹⁰. Byla to kniha vydána v roce 1979 québeckou vládou s názvem *Québec – Canada: New Deal. The Government Proposal for a new partnership between*

---

¹⁰ *White Paper* – dokument politického charakteru, vytvořený vládou, ve kterém vláda vyjadřuje svá stanoviska a návrhy k dané problematice pro potřeby budoucí legislativy (UK Parliament, nedatováno).

equals: sovereignty-association (Verney 1980: 3–4). Tento dokument vysvětloval a předkládal argumenty, které měly voličům vyjasnit vše potřebné ohledně vládního návrhu a referendu jako takovém. Dokument zdůrazňoval, že Kanada je domovem dvou sobě rovných národů a též obsahoval požadavky o opětovné vyjednávání podmínek a rovnosti vztahů v rámci federace. V čele PQ v té době stál již zmíněný René Lévesque. V opozici stál liberál Pierre Trudeau a zároveň byl hlavní osobností protiseparatistické kampaně. Ve své kampani podporoval reformu ústavy, v případě setrvání Québecu. Trudeau také zmínil rizikové faktory separace, jako byla ztráta zaměstnání, narušení ekonomické spolupráce a zvýšení daní (Smith 2013: 7). Na to PQ reagovala argumentem, že pokud by oddělení pro Québec znamenalo ztráty hlavně v oblasti pracovního trhu, pak to musí být nevýhodné i pro zbytek Kanady, jelikož závislost je vzájemná (Smith 2013: 7).

Výsledky referenda v roce 1980 dopadly zcela opačně, než tomu napovídalo dění v době před referendem, kdy se zdálo, že PQ dosáhne svého. Nakonec se ale voliči vyslovili pro setrvání Québecu v kanadské federaci tak, jak tomu bylo do té doby. (Smith 2013: 3–5). Otázka referenda byla, zda voliči udělují či neudělují quebecké vládě mandát k vyjednání nové dohody mezi Québecem a Kanadou. V případě podpoření nové dohody by došlo k vyjednávání podmínek a vztahů mezi zbytkem Kanady a Québecem a Québec by po dobu tohoto vyjednávání stále jednal jako kanadská provincie. Nezávisle na výsledcích tohoto vyjednávání by se Québec osamostatnil do jednoho roku od konání referenda, pokud by parlament nerozhodl jinak (Leslie 1999: 136). Volební účast v referendu byla 84,3 % a z toho se 40,5 % voličů vyslovilo k udělení mandátu (Marianopolis 2000) a 59,5 % se vyjádřilo ve smyslu, že vládě tímto rozhodnutím mandát neudělují (Marianopolis 2000). Toto referendum se teda pro PQ a jejich příznivce stalo neúspěšným. Veškeré regiony v Québecu volily v otázce udělení mandátu vládě pro vyjednání nové dohody s Kanadou ne, až na region North Shore a region Saguenay-Lac St. Jean (Marianopolis 2000).

Pro Parti Québécois byly výsledky referenda z roku 1980 neúspěchem, ale to je nepřímělo polevit ve svém úsilí prosadit a zrealizovat vystoupení Québecu z federace. V roce 1981 byla strana znovu zvolena, ale její popularita začala klesat. Během osmdesátých let se lídrem strany stal Jacques Parizeau, který se hlásil k radikálnějšímu křídlu strany (Smith 2013: 8). V roce 1982 byla v Kanadě přijatá nová ústava, která u řady Québečanů vyvolala vlnu nesouhlasů, jelikož omezila některé z výsad, které do teď Québec měl. Velké zklamání bylo i referendum k dohodě o Charlottentownu, které se konalo v roce 1992. Bylo více jak polovinou Kanadčanů odmítnuto a v Québecu to způsobilo ještě větší odloučení jeho frankofonních obyvatel od zbytku kanadské společnosti. Tyto události nahrály PQ do karet a úspěšné volby v roce 1994 straně zajistily návrat k moci. Parti Québécois byla stále pod vedením Jacqua Parizeaua, který ve své předvolební kampani sliboval konání referenda následující rok po volbách (Smith 2013: 11).

Svého slibu dostal a druhé referendum se konalo 30. Října 1995. Kampaň před tímto referendem začala v červnu téhož roku, kdy vznikla dohoda mezi PQ, Action Démocratique du Québec (ADQ)¹¹ a Bloc Québécois¹² a též došlo k odhalení oficiální otázky, jež v referendu na podzim měla zaznít (Durand–Yale 2011: 253). Tato otázka ve volném překladu byla, zda by se měl Québec stát nezávislým a zároveň úzce spolupracovat s Kanadou jak ekonomicky, tak politicky či ne. Z počátku kampaně nebyla její podpora ze strany obyvatel Québecu tak vysoká, ale s příchodem Luciena Boucharda, jakožto jednoho z předních představitelů boje za samostatnost provincie, se situace obrátila

---

11 ADQ je québecká pravicově konzervativně politická strana, který byla založena v roce 1994 bývalými členy québecké liberální strany, v návaznosti na neúspěšné referendum o Charlottetownu. Prvním lídrem této strany byl jeden z jejích zakladatelů Mario Dumont (Canadian Encyclopedia 2014)

12 Bloc Québécois je federální politická strana, která byla založena v roce 1991. Stranu založili bývalí členové Konzervativní a Liberální strany po té, co nevyšla dohoda o Meech Lake. Strana začala prosazovat québecké zájmy a québeckou suverenitu, nejprve byla vedena Lucienem

směrem k lepšímu (Durand–Yale 2011: 253). Na podzim se šance na výhru zdály býti zcela vyrovnané s opozicí. I toto referendum ale nakonec dopadlo pro separatisty neúspěšně, avšak výsledky byly mnohem těsnější než v referendu před patnácti lety. Účast na tomto referendu byla vysoká, jelikož přišlo 94% způsobilých voličů. Výsledky byly velmi těsné, když odpůrci referenda vyhráli s 50.6 % hlasů (Durand–Yale 2011: 253) Separatisté tímto byli kompletně poraženi a Parizeau odstoupil od své funkce lídra strany (Rovná 1996: 87).

Jak již bylo výše zmíněno, hlavním politickým aktérem v secesionistických tendencích byla strana Parti Québécois a další významnou nacionalistickou stranou je Québecký blok. Obě strany se po celou dobu své existence snaží o prosazení a docílení oddělení québecké provincie od federace. Během obou referend navrhla PQ záměnu federální vázanosti za dvoustranné ekonomické společenství inspirované EU (Leslie 1999: 136). Separatistické tendence setrvávají napříč stranami a přetrvávají dodnes. Obě strany fungují jako důležité součásti lokální i celofederální politiky, kdy Parti Québécois má v parlamentu třicet křesel. Současným lídrem PQ je Jean-François Lisée. Ačkoliv je zjevné, že separatistické tendence v Québecu pomalu klesají, tak předtstvují stále diskutované a aktuální téma.

5.2. Vývoj secesionismu ve Skotsku, referenda o devoluci a referendum o nezávislosti Skotska z roku 2014.

Na rozdíl od kanadského Québecu se ve Skotsku konalo referendum o nezávislosti na zbytku Spojeného království pouze jednou. Předcházela mu však referenda o devoluci, která připravila půdu právě referendu z roku 2014. Cílem prvního a zatím jediného referenda o nezávislosti, které se konalo 18. září roku 2014, bylo zjistit, zda skotské obyvatelstvo chce zůstat součástí Spojeného království, nebo zda chce, aby se Skotsko stalo samostatnou nezávislou zemí. I

Bouchardem v době, než se se stal lídrem PQ a premiérem Québecu (Canadian Encyclopedia

přes to, že výsledky byly velmi těsné, tak ani toto referendum nedopadlo v prospěch separatistů, především pak Skotské národní strany.

V důsledku procesu devoluce došlo ve Velké Británii ke změně v distribuci moci, jelikož byla část legislativních a exekutivních pravomocí přenesena na přímo volené parlamenty ve Skotsku, Walesu a Severním Irsku. Avšak je nutné zmínit, že nedošlo k přeměně Velké Británie ze státu unitárního na federaci. Devoluci podporoval v devadesátých letech dvacátého století i tehdejší britský premiér Tony Blair z Labouristické strany. Od tohoto momentu můžeme ve Skotsku hovořit o nárůstu separatistických tlaků a tendencí.

Skotský parlament vznikl, po referendu, v roce 1999 jelikož se voliči o dva roky dříve vyslovili pro vznik samostatných institucí. Ve Skotsku se tohoto referenda o vzniku samostatného parlamentu účastnilo 73,4 % voličů (Říchová 2003: 134). Toto referendum nebylo první svého druhu, první se konalo v roce 1976. V té době ale nebyl o vznik regionálních parlamentů z řad voličů takový zájem, jelikož voliči hlasovali převážně proti tomuto kroku.

Devoluce zcela přetransformovala způsob vlády ve Skotsku v tom smyslu, že nejdůležitější záležitosti týkající se primárně skotského území, jako je místní školství, zdravotnictví, zákony, vyhlášky apod. jsou v dnešní době především předmětem pravomocí skotského parlamentu a exekutivy nikoli již předmětem britského parlamentu (Bromley 2006: 1). V minulosti byly všechny tyto sektory v rukou Westminsterského parlamentu, pro který skotské záležitosti mohly být do jisté míry pouze periferní záležitostí (Bromley 2006: 1). To v praxi znamená, že dnes je národní zájem Skotska a jeho obyvatel hájen, nebo by aspoň měl být, lépe než tomu bylo v době existence pouze jednoho parlamentu se sídlem v Londýně.

Díky devoluci vznikly od roku 1997, kdy se referendum konalo, nové politické instituce ve Skotsku, Walesu, Severním Irsku a dalších anglických

regionech. Jednou z hlavních výhod, které jsou devoluci přičítány a její obháji ji vyzdvihují, je fakt že posiluje autonomii regionálních vlád a zároveň je dělá přístupnějšími a odpovědnějšími. A to právě proto, že moc je přenesena do rukou místních parlamentů a vlád, které by tak měly být voličům a potřebám své země blíže, jelikož by měly být schopny lépe a rychleji reagovat na regionální problémy a záležitosti. Ačkoliv tedy proces devoluce vytvořil vyvážení moci, jakýsi pomyslný můstek, mezi Westminsterem a Holyroodem¹³, tak podle výzkumu z roku 2000 celé ¾ (McCrone–Park 2006: 17) dotázaných označilo i tak britskou vládu jako tu, která rozhoduje a pouhých 15 % (McCrone–Park 2006: 17) respondentů zvolilo vládu skotskou. Největší euforie z nabytí větších pravomocí pro skotskou vládu a oslavy devoluce byly čerstvě po referendu a pár let po něm.

Na skotské politické scéně se jednoznačně považuje za hlavního průkopníka skotské nezávislosti Skotská národní strana (SNP). Tato politická strana vznikla v roce 1934, kdy byla spojena Národní strana Skotska, která byla levicově-centristická s pravicově-centristickou Skotskou stranou. Strana vyhrála svá první křesla v parlamentu v roce 1945 (SNP nedatováno) a v roce 1974 vyhrála v parlamentu míst jedenáct (SNP nedatováno). Popularita strany rapidně stoupla s nalezením ropných ložisek v Severním moři. Strana se zasadila o velkou kampaň před referendem o devoluci, jelikož referendum neskončilo pro příznivce strany pozitivně, tak popularita SNP začala pomalu klesat. SNP byla často porovnávána s irskou separatistickou stranou Sinn Fein (BBC 2012).

Strana se i v dalších letech snažila o neustálé prosazování, dle její vize nutné, skotské nezávislosti. Zásadním zlomem byly parlamentní volby v roce 2011, které jsou označovány za bod zlomu skotské politiky a parlamentu jako takového. Strana v té době vyhrála většinu křesel v parlamentu, konkrétně 69 křesel (SNP nedatováno). Díky tomuto vítězství byla strana schopna si prosadit a

---

¹³ Holyrood je oblast Edinburghu, kde skotský parlament sídlí.

uzákonit referendum o nezávislosti Skotska, jež se konalo v roce 2014. Dnes je SNP levicově-centristická, sociálně-demokratická strana, pro kterou je hlavním cílem ze Skotska vybudovat samostatnou prosperující zemi. Jako hlavní argumenty její představitelé a lídři užívají vize jako je férovější Skotsko, Skotsko jako země, kde každý může uplatnit svůj potenciál, zemi kde nikdo nebude přehlížen a upozadován a zemi, jež bude vyspělá a rovna zemím světově nejvyspělejším (SNP nedatováno).

18. září 2014 se ve Skotsku konalo první a zatím jediné referendum o nezávislosti Skotska na zbytku Spojeného království. Jeho cílem bylo zjistit, zda skotské obyvatelstvo chce, aby se Skotsko stalo samostatnou, nezávislou zemí. Skotská vláda věřila, že by Skotsko mělo být nezávislé a britská vláda se přikláněla naopak k tomu, že by mělo zůstat jeho součástí (GOV UK nedatováno). Cílem obou vlád však bylo, aby referendum bylo férové, legální a jeho výsledky byly směrodatné. Účast referenda byla 84,59 %, když přišlo 4 283 392 voličů, z toho necelých 45 % hlasovalo pro samostatnost a 55 % pro setrvání (BBC nedatováno b). Pro oddělení většinově hlasovali obyvatelé města Dundee, Glasgow, elektorát v Západním Dunbartonshire či Severním Lanarkshire. Naopak na Orknejských, Shetlandech, v Edinburghu či Aberdeenu byla většina voličů proti samostatnosti (BBC nedatováno b).

V kampani podporující separaci se angažovala hlavně Skotská národní strana v čele s Alexem Salmondem, kterému se referendum podařilo v roce 2013 prosadit. Pro vystoupení dále usilovali i skotští zelení (Scottish Greens nedatováno). Obě kampaně hýbaly napříč skotskou společností a k tématu se vyjadřovalo i několik známých osobností. Pro vystoupení Skotska byl například spisovatel Irvin Welsh nebo také herec Sean Connery. Hlavními argumenty pro vystoupení z unie s Velkou Británií byla větší svoboda v navazování ekonomických vztahů, samostatnost v rozhodování o řízení země, příliv pracovních příležitostí apod.

Kampaň prosazující setrvání v unii byla reprezentována hlavně hnutím BetterTogether, které vedl Alistair Darling. Kampaň se snažila prosadit soulad Skotska a zbytku Velké Británie, kdy slibovala větší pravomoci a možnosti skotského parlamentu ve Westminsteru. Poukazovala na to, že odloučení od Británie by byl velký krok do neznáma a mohl by přinést několik negativních dopadů, jako například větší daně, větší míru nezaměstnanosti, omezení v pohybu osob a tak dále (The Electoral Commission 2009: 9). Z mediálně vlivných lidí se pro setrvání vyjádřili Stephen Hawking a J.K.Rowlingová, která věnovala nemalou částku na podporu kampaně (The Guardian 2014).

6 LEGISLATIVA OBOU REGIONŮ VE VZTAHU K SECESI

6.1. Kanadská legislativa ve vztahu k secesionismu v Québecu

Dle Petera Leslieho (1999: 135) se Kanada v roce 2008 stala pravděpodobně jedinou současnou federací, která má ústavně prověřený proces případného odchodu jedné či více provincií z ní. Je nutné ale zmínit, že proces s sebou přináší řadu komplikací, je zdoluhavý a jeho dokončení by trvalo velmi dlouho, což by se provincii, která by se na něj případně odvolávala, nemuselo vyplatit. Tento velkolepý paradox vyplývá z usnesení Nejvyššího kanadského soudu (Leslie 1999: 135).

Vzhledem k rozruchu, který vyvolalo referendum v roce 1995, kvůli kterému je bývalý kanadský premiér Jean Chretien často kritizován za to, že málem „ztratil zemi“, došlo ze strany federální vlády k odvolání se k Nejvyššímu kanadskému soudu s požadavkem právního vyjasnění možnosti odchodu jedné z provincií z federace (Leslie 1999: 137). Soud byl požádán, aby vynesl své stanovisko ohledně legality jednostranného odloučení v případě, že by referendum v Québecu prošlo ve prospěch secesionistů. Po dlouhém jednání dospěl soud k závěru, že kanadská ústava nedává Québecu právo na jednostrannou secesi (Hanna 1999: 216).

Soud se též musel zabývat otázkou, zda má pravomoc vydávat doporučení ohledně politických a mezinárodně implicitních záležitostí. Po přezkoumání několika ústavních ustanovení došel soudní dvůr k názoru, že tato pravomoc Nejvyššímu nejen náleží, ale že je to i jeho povinností. Québecká vláda za tento krok federální vládu odsoudila a kritizovala ji za to, že otázka případné secese je čistě politická záležitost a byla tak zcela mimo pravomoc jakéhokoliv soudu (Hanna 1999: 216). Při posuzování zda je jednostranná secese dle kanadské ústavy platná, soud zkoumal základy federalismu, demokracie, konstitucionalismu a právního státu. Učinil tak proto, že tyto principy jsou ústředním základem ústavy jako takové a politického systému Kanady (Hanna 1999: 215 – 216).

Jak Roy a M. Hanna (1999: 218) uvádí, tak princip federalismu hraje významnou roli při posuzování práva na sebeurčení. V tomto kontextu kanadský soud poznamenal, že existence Québecu jakožto kulturně odlišné skupiny byl jedním z hlavních důvodů ke vzniku kanadského federalismu. Québec požadoval a tak i též obdržel záruku, že francouzská kultura i jazyk budou chráněny a významné pravomoci byly přenechány provinčním vládám.

Princip federalismu uznává autonomii provinčních vlád v ohledu rozvíjení své společnosti v rámci příslušných jurisdikčních sfér. Právo na sebeurčení je právo rozvíjet společnost způsobem, jakým to určitý lid považuje za vhodné. Soudní dvůr pak rozlišuje mezi právem určovat kulturní a politický vývoj lidí a právem těchto osob prosazovat nezávislost. Výsledkem je, že stupeň autonomie, jenž je v Kanadě přiznává provinciím právo na kulturní a politické rozvíjení, které ale neuděluje právo na secesi (Hanna 1999: 218).

Usnesení soudu tak dalo federální vládě to, co požadovala. Na druhou stranu z toho québečtí secesionisté nevyšli zcela nejhůř. Devět soudců Nejvyššího kanadského soudu ve svém rozhodnutí neoznačilo Kanadu za nedělitelnou. A v praxi to znamená, že v případě kdy by jasná většina Québečanů hlasovala pro odchod provincie, tak by zbytek Kanady musel začít vyjednávat o podmínkách, jako by se jednalo o změnu ústavy (Depalma 1998).

Problémem však stále zůstává, že soud nedefinoval co je požadovaná většina, jelikož toto považuje za předmět politiky, jenž nemůže být vyřešen soudně (Leslie 1999: 138 – 139). Federální vláda však trvá na tom, že většinu tvoří padesát procent a jeden hlas.

6.2. Britská legislativa ve vztahu k secesionismu ve Skotku

Referendum je ústředním prvkem skotského ústavního vývoje posledních dekád. Pokus o zavedení decentralizace selhal po roce 1979, poté následovalo další referendum v roce 1979, kdy skotští obyvatelé hlasovali pro vznik skotského parlamentu, který bude mít určité avšak omezené pravomoci. Následoval zákon *the Scotland Act*¹⁴ z roku 1979, který stanovil pravomoci nejen parlamentu, ale i skotské exekutivy. V roce 2012 byla skotská exekutiva přejmenována na skotskou vládu zákonem *the Scotland Act 2012* (Tierney 2013: 360). Tento zákon rozšiřuje pravomoci skotského parlamentu a ujasňuje vztahy mezi decentralizovanými skotskými institucemi a centrálními institucemi Spojeného království (Tierney 2013: 360).

Jak Tierney (2013: 360 – 361) uvádí, Scottish National Party zažila v roce 2007 průlom, když vyhrála volby jako největší parlamentní strana, avšak bez mandátní většiny a tak tomu bylo až do roku 2011. Proto, i přes to, že bylo navrženo referendum a veškeré právní otázky, které se k němu vázaly, byly zveřejněny v bílé knize *Your Scotland, Your voice: A National Conversation* v roce 2009, tak tento návrh nebyl úspěšný. Zveřejnění výše uvedeného dokumentu alespoň vyvolalo národní diskuzi a měl zapojit veřejnost a skotskou společnost do debaty o budoucím ústavní budoucnosti Skotska.

To se změnilo v roce 2011, kdy SNP vyhrála volby a získala tak většinu ve vládě a oznámila svůj záměr konat referendum o nezávislosti. Před konáním referenda o nezávislosti dospěla britská a skotská vláda k mezivládní dohodě¹⁵,

---

¹⁴ *The Scotland Act* je zákon, který přenáší veškeré pravomoci, které nejsou v rozporu s pravomocemi centrálních institucí Spojeného království na skotský parlament a skotskou vládu (Scottish Executive 2007: 3).

¹⁵ *The Edinburgh Agreement 2012* – je dohoda mezi skotskou a britskou vládou, uzavření na podzim roku 2012, která povoluje a stanovuje pravidla pro konání referenda o skotské nezávislosti. Též stanovuje, že se referendum musí odehrát před rokem 2014 (The Scottish Government 2012).

ve které se stanovil procesní rámec a pravidla, která měla řídit referendum. Tento fakt, je sám o sobě relativně pozoruhodný, jelikož tím britská vláda, ač zjevně neochotně, konsensuálně vstoupila do procesu, který by mohl vést k rozpadu státu. Klíčové prvky, které zajišťují možnost spravedlivého referenda, jsou stanoveny skotským parlamentem. Britská vláda v reakci na tuto situaci okamžitě zpochybnila legislativní kompetenci skotského parlamentu na uspořádání referenda a zahájila svůj vlastní konzultační proces (Tierney 2013: 361).

V první polovině roku 2012 se diskutovalo o tom, zda má skotský parlament pravomoc povolit referendum na základě Skotského aktu z roku 1998¹⁶. Situace byla relativně napjatá, až se mohlo zdát, že se otázka skotského referenda stane záležitostí k přezkoumání Nejvyšším soudem Spojeného království. Skotská vláda nakonec navrhla, aby měla pravomoc uspořádat poradní, nikoli závazné referendum (Tierney 2013: 361). V roce 2012 byl skotskou vládou vydán konzultační dokument k příležitosti konání referenda s názvem *Your Scotland, Your Referendum*. Tento dokument obsahoval návod, jak mělo být referendum vedeno a regulováno. Zákon o referendu byl též vydán, což potvrdilo pravomoc skotského parlamentu uskutečnit referendum (Tierney 2013: 361).

Ihned na začátku výše zmíněného dokumentu tehdejší skotský premiér Alex Salmond, lídr Scottish National Party, slibuje konání referenda na podzim roku 2014 a též garantuje, že proběhne čestně a spravedlivě. Salmond v dokumentu zároveň upozorňuje, že Skotsko není nijak utlačováno a není třeba ho osvobodit, ale že nezávislost v jeho případě znamená mít pravomoci k samostatnému řízení země bez ústavy, která ji naopak brzdí a omezuje (Salmond 2012: 3).

Jako protiúder tomuto skotskému průvodnímu dokumentu byl konzultační dokumente britské vlády s názvem *Scotland's Constitutional Future*, ve kterém se vláda Spojeného království jasně vyhranila proti konání referenda. Argumentovala především tím, že jsou všechny země Velké Británie silnější dohromady a nikoliv odděleně. V dokumentu je zároveň zmíněno, že ačkoliv si

britská vláda nemyslí, že je v jejím zájmu, aby se referendum konalo, tak i přes to musí být referendum spravedlivé, legální a rozhodné (Moore 2012: 4).

Vzhledem k tomu, že Spojené království nemá psanou ústavu, která by zahrnovala nebo rozporovala právo na secesi členských států, nemůžeme tedy říct, že by secese byla v rozporu s legislativou Velké Británie.

7 AKTUÁLNÍ EKONOMICKÁ A POLITICKÁ SITUACE QUÉBECU A SKOTSKA A JEJICH VLIV NA SECESI V REGIONU

7.1. Ekonomika v souvislosti se secesí a Québecu

Québecká ekonomika zažila svůj největší rozmach v letech 1987 a 1990, tento úspěch byl nastartován rapidním nárůstem mezi rokem 1987 a 1989, kdy byl québecký ekonomický růst stejný, jako růst celé zbývající Kanady. Vzkvétající ekonomika dodávala sebevědomí jak investorům, tak i separatistům a zároveň vytvářela jakousi důvěru mezi nimi a québeckými obyvateli (Grady 1991: 101). Mohlo by se tedy zdát, že ekonomika Québecu bylo v tomto období než samostatná, což by mohl být jeden z hlavních pozitivních argumentů pro secesionisty, který by pak mohli využít v kampani druhého referenda. Jak se ale o rok později ukázalo, růst ekonomiky v provincii nebyl věčný a již v roce 1991 na Québec dopadla stejná vlna ekonomické recese, jako na zbytek Kanady (Grady 1991: 105).

Jak Henderson (Hendersom 2014: 2) uvádí, že dopady voleb a referend nikdy nelze předvídat zcela přesně a právě tento fakt vzbuzuje nejistotu, která ovlivňuje několik indikátorů, kdy mezi ty nejhlavnější patří – trh s dluhopisy, měna a směnný kurz, inflace, investice a přímé zahraniční investice. Každý indikátor pak reaguje na odlišné rizikové faktory. Doba trvání toho ovlivňování se také liší, některé ukazatele reagují i rok před referendem a trvají i rok po něm, kdežto některé reagují podstatně rychleji například v okamžité návaznosti na výsledky referenda. Též je důležité rozlišovat, že některé dopady byly zcela interní pouze pro Québec a některé zasáhly celou Kanadu. Například výnosy z dluhopisů mezi Québecem a Ontariem se v okamžité reakci na referendum zúžily (Henderson 2014: 2). V opačném

případě došlo k negativnímu ovlivnění dluhopisů mezi Kanadou a USA, které začalo rok před referendem a trvalo až do roku 1996 (Henderson 2014: 2).

Boj québeckých separatistů vždy doprovázely otázky spjaté s ekonomikou, na které též nelze nikdy přesně odpovědět s předstihem tak, aby dali elektorátu jistotu ekonomické stability v případě odchodu provincie z federace. Mezi hlavní obavy Québečanů se řadí tyto - zda by byla zachována měna i po odchodu provincie, zda by bylo stále tak snadné obchodovat se zbytkem Kanady v případě, že už by nebyli její součástí, jaké by byly ekonomické vztahy s Ontariem, jakožto významným québeckým ekonomickým partnerem a v neposlední řadě jak by reagovaly v otázce ekonomické spolupráce Spojené státy americké v případě oddělení Québecu (BBC 2014c). Všechny tyto otázky komplikují secesionistickou vizi nezávislého Québecu.

Na druhou stranu Québec dnes tvoří téměř jednu pětinu kanadské ekonomiky a v případě jeho samostatnosti by byl 44. největší ekonomikou světa (BBC 2014c). Z toho vyplývá, že Québec by velmi pravděpodobně nebyl chudým státem, ale zároveň to neznamená, že by se jeho ekonomická situace v případě odloučení od Kanady nezhoršila. Vzhledem ke stárnoucí populaci v oblasti a nadprůměrné nezaměstnanosti je pro Québec výhodné čerpat finance od federální vlády (BBC 2014c). Ekonomika je velmi důležitým determinanem, který ovlivňuje rozhodování voličů, když si mají vybrat mezi znatelnější jistotou pro své vlastní zabezpečení v případě setrvání, či nacionalistickým cítěním, které s sebou přináší risk v poklesu životní úrovně a negativní dopad na ekonomiku provincie.

7.2. Aktuální politická situace v regionu v postoji k secesi, případ Québecu

V roce 2012 tvořila Parti Québécois menšinovou vládu a dva roky na to vyhlásila volby (Henderson 2014: 1). Bohužel pro příznivce secesionismu přišlo v roce 2015 zklamání, jelikož federální volby v Kanadě vyhráli liberálové. To by se ale dle některých odborníků a politiků nemuselo jevit jako úplná prohra. Podobného názoru je i kanadský politik Maxime Bernier, který před volbami v roce 2014 uvedl, že québeckým secesionistům se daří lépe v době, kdy jsou u vlády liberálové (CBC NEWS 2014). Stejně tak by se dalo spekulovat i o brexitu, jakožto dalším možném impulsu, který by vzkřísil québecké secesionistické tendence.

Parti Québécois si v roce 2016 zvolila nového lídra a tím je Jean-François Lisée, který byl jedním z hlavních poradců významných bývalých vůdců strany Jacquesa Parizaua a Luciena Boucharda (Lamfraboise 2016). Lisée se po svém zvolení vyjádřil ve smyslu, že by PQ měla přijmout anglofonní komunitu žijící v Québecu s otevřenou náručí (Lamfraboise 2016).

Pro secesionisty v provincii budou klíčové québecké volby na podzim roku 2018. V případě, že by Parti Québécois neuspěla, znamenalo by to, že další možná naděje na úspěch by mohla přijít až s dalšími volbami za dalších pět let. Lisée chce právě v těchto volbách porazit Liberální stranu, v případě že by se tak stalo a strana by pod jeho vedením vyhrála i volby v roce 2022, pak přislíbil, že jeho vláda bude zabývat dalším referendem o québecké nezávislosti (Hicks 2016). Vzájemná podpora Parti Québécois a Bloc Québécois by mohla být nadějí pro nastávající volby v roce 2018, ale i tak bude velmi náročné porazit Liberální stranu.

Z informací vyplývajících z oficiálních stránek québeckého parlamentu (National Assembly of Québec 2017) má PQ v současnosti v québeckém parlamentu 29, což je více než o polovinu méně oproti Québecké Liberální

straně. Ta je proti konání dalšího referenda a v senátu má 68 (National Assembly of Québec 2017) křesel. V kanadském parlamentu též převažuje Liberální strana, která obsadila 183 křesel oproti tomu secesionistická strana Bloc Québécois získala pouze 10 křesel (Parliament of Canada 2017), z čehož jasně vyplývá, že podpora québeckého secesionismu značně klesla od poslední dekády dvacátého století.

Dle Monpetita (2016) by do budoucna mohlo být problémem, že mladá generace se pomalu ale jistě přestává o politiku zajímat. Nemají potřebu se ztotožňovat s politickými stranami a naopak inklinují k politickému skepticismu.

7.3. Ekonomika v souvislosti se secesí a Skotsko

Otázka ekonomiky byla a stále je jednou z těch klíčových, které se točí okolo potencionální nezávislosti Skotska. Názory se samozřejmě liší a existuje několik argumentů, proč by byla v tomto směru samostatnost pro Skotsko výhodnější a na druhou stranu proč ne. Věnuji se faktům, názorům, průzkumům a argumentům, které byly publikovány a užívány jak před konáním referenda v roce 2014, tak též ty z let následujících.

Mezi hlavní faktory, které jsou pro Skoty důležité ve spojitosti s nezávislostí, je samozřejmě dopad na ekonomiku. Klíčový je dopad hlavně na zaměstnanost, měnu, spolupráci jak se zbytkem Velké Británie, tak s ostatními státy, přístup na trh, zahraniční spolupráce a fakt, zda si Skotsko samo vystačí a jeho ekonomika by prosperovala. Dle BBC (2014a) byla v roce, kdy se konalo referendum, skotská ekonomika silnější, než byla v roce 2008 v době celosvětové ekonomické krize a celková zaměstnanost je vysoká. Právě co se týče zaměstnanosti, tak zde by se dalo argumentovat tím, že v celém Spojeném království nezaměstnanost sice klesá, ale to je způsobeno tím, že nezaměstnanost byla nahrazena tzv. nízkou

zaměstnaností¹⁷. To vedlo k tomu, že úroveň nezaměstnanosti ve Velké Británii je rekordně nízká, ale britská ekonomika nezvládla zvýšit životní úroveň a zajistit tak vyšší životní standart svým obyvatelům (BBC 2014a). To nasvědčuje tomu, že otázka nezaměstnanosti v potencionálně samostatném Skotsku není příliš vyjasněná a těžko odhadnutelná.

Krize v roce 2008 zasáhla podstatnou část ekonomik po celém světě a je nutné říci, že v době stagnace se s jejími dopady potýká stále většina zemí a stále ještě nedošlo k celkovému zotavení. Tohoto faktu využily obě kampaně před skotským referendem. Kampaň bojující pro setrvání Skotska ve Velké Británii použila jako hlavní argument to, že v případě rozdělení by mohlo dojít k ohrožení úplného zotavení pro obě strany a politické i ekonomické odtržení Skotska by mohlo vytvořit bariéry pro růst ekonomiky jak ve Skotsku, tak ve zbytku království (BBC 2014a). Na druhou stranu lídři stran usilujících o secesi, tento argument vyvrátili tím, že právě samostatnost by Skotsku nepřinesla žádná rizika, ale nové příležitosti, větší flexibilitu trhu a nárůst pracovních a skotská ekonomika by tak rostla rychleji (BBC 2014a).

Profesor Mike Danson z univerzity v Edinburghu uvedl, že obavy jsou zcela zbytečné. Hovoří pak o vyjádření supermarketů, podle kterých by ceny mohly po odloučení od Británie stoupnout, ale i klesnout (Mike Danson citován dle BBC 2014b). Danson se domnívá, že nezávislé Skotsko by znamenalo mít volnější režim v rozhodování se o vlastních investicích a výdajích. Tvrdí, že by země mohla motivovat podniky a univerzity, aby investovaly do výzkumu a vývoje (Mike Danson citován dle BBC 2014b). Též vyzdvihuje fakt, že v případě oddělení neproběhne ekonomická revoluce během jedné noci a že Skotsko za sebou má dlouho historii osvědčených postupů a kvalifikované síly. V případě

---

¹⁷ To v praxi znamená, že nezaměstnanost nahradily částečné pracovní úvazky, sezónní práce či práce časově omezené.

nezávislosti by bylo důležité stavět na silných stránkách skotské ekonomiky, jako jsou cestovní ruch, finanční služby, potraviny, biologické vědy apod. (Mike Danson citován dle BBC 2014b). Ekonom Paul Krugman působící v New York Times je k osamostatnění Skotska mnohem skeptičtější a varuje před možným negativním dopadem tohoto kroku. V tomto kontextu napsal: „Obávejte se, velmi se obávejte. Rizika toho, být na to sám, jsou obrovská. Mohlo by se zdát, že se Skotsko může stát druhou Kanadou, ale je až příliš pravděpodobné, že by spíš mohlo skončit jako Španělsko bez slunce.“¹⁸.

Dalším důležitým tématem je otázka měny, zda bude moci Skotsko zůstat nebo ne v měnové unii a dále též převzetí či nepřevzetí částečného poměru britského dluhu. Někteří experti varují Skotsko na příkladu Irska, které se od Británie oddělilo v roce 1922. V té době bylo Irsko přinuceno přijmout část tehdejších dluhů Velké Británie, což v té době znamenalo zhruba 60% irského HDP (The Economist 2014). Zhoršení ekonomických vztahů mezi Irskem a Spojeným královstvím kvůli finančním závazkům Irska vedly k ekonomické válce mezi zeměmi a dopad to mělo především na irské HDP, jelikož v té době kleslo až o 5.6 % (The Economist 2014).

Dalším faktorem, který znatelně ovlivnil celobritskou ekonomiku, byl brexit, k němuž došlo 23. června 2016. Britská ekonomika je druhou největší ekonomikou v Evropě a na základě rozhodnutí britského elektorátu vystoupit z Evropské Unie, došlo v následujících dnech k prudkému oslabení libry, kdy hodnota libry klesla na nejnižší hodnotu za posledních 31 let (ČT 24 2016) a dočasnému ekonomickému zpomalení, to se ale změnilo již ve třetím a čtvrtém čtvrtletí téhož roku, kdy britské hospodářství začalo opět růst (MZV 2017). Díky rychlé reakci Centrální banky na výsledky referenda zůstala Velká Británie i po jeho konání 5. největší ekonomikou světa dle míry HDP, které mělo podle expertů i tak dále ještě vrůst od 2 % (MZV 2017). Ve skutečnosti byl nárůst

---

¹⁸ „Be afraid, be very afraid. The risks of going it alone are huge. You may think that Scotland can become another Canada, but it's all too likely that it would end up becoming Spain without

britského HDP za rok 2016 1.8 % (ONS 2017). Britská ekonomika si tak vede mnohem lépe, než jak se po červnové volbě očekávalo a obavy ze znatelného propadu nebyly naplněny a stále tak zůstává v první pětce světových hospodářství.

Skotské HDP vzrostlo v roce 2016 v porovnání s rokem předešlým o 0.4 % (Scottish Government 2017b). Silnou stránkou Skotska je produkce plynu a ropy, na což separatisté spoléhají v otázce skotské potencionální soběstačnosti. Tato produkce v roce 2016 oproti roku 2014 a 2015 stoupla o 21.4 % (Scottish Government 2016) a tvořila zároveň 81 % produkce Spojeného království. Tato země má několik dalších silných ekonomických sektorů, a ačkoliv populace není největší, tak to v otázce ekonomiky v tomto případě nehraje roli. Skotsko má velmi silný finanční sektor, je silné v odvětví potravin, ročně přiláká několik milionů turistů a zároveň je adeptem na světového lídra v oblasti obnovitelných zdrojů (The Guardian 2017).

Na druhou stranu export do zbytku Velké Británie činí 63% (Scottish Government 2017) celkového skotského exportu, na druhém místě je světový export a na posledním Evropská unie, která zajišťuje 16% (Scottish Government 2017) skotského exportu. V případě secese by tak s největší pravděpodobností došlo k ochlazení vztahů mezi zbytkem Velké Británie a Skotska a tím pádem by též nastal pokles ekonomické spolupráce. Výrazným problémem je též fakt, že cena ropy klesla od roku 2014 na polovinu (The Guardian 2017), což by v případě skotské nezávislosti sehrálo negativní roli v otázce veřejných financí.

Dokud je Skotsko součástí Spojeného království, tak se vyhýbá následkům, jenž vyplývají z faktu, že skotské výdaje zdatelně převyšují daňové příjmy. Britská vláda totiž poskytuje každý rok tzv. blokový grant¹⁹, který pokrývá položky jako je bezpečnost a sociální ochrana. Samostatné Skotsko by pak bylo

---

the sunshine.“

19 Velká finanční částka udělená federální vládou vládě regionální za účelem federální pomoci. Tyto granty umožňují jejich příjemci větší volnost, než jakékoliv jiné granty. Často pokrývají sektory komunitního rozvoje a sociálního rozvoje.

závislé pouze na svých vlastních financích a nelze spoléhat pouze na příjmy ze Severního moře (The Guardian 2017). Samostatnost by pak znamenala nátlak ve smyslu zvýšených daní a omezení státních výdajů.

7.4. Aktuální politická situace v regionu v postoji k secesi, případ Skotska

Skotská premiérka Nicola Sturgeonová oznámila 13. března 2017 své plány na uskutečnění druhého referenda o skotské nezávislosti v roce 2018 nebo 2019 (BBC 2017). Skotská legislativa odhlasovala o patnáct dní později souhlas s předložením požadavku britské vládě na konání druhého referenda o nezávislosti do dvou let. Hranice dvou let zde hraje významnou roli především proto, že se Sturgeonová domnívá, že by skotští obyvatelé měli dostat možnost se rozhodnout o setrvání v unii se zbytkem Spojeného království ještě před tím, než Velká Británie opustí Evropskou unii v důsledku referenda o Brexitu (CBC NEWS 2017). Konání dalšího referenda podpořili skotští nacionalisté a zelení jejich 69 hlasy a naopak konzervativci a labouristé byli proti němu, ale jejich 59 hlasů nestačilo k potlačení těchto tendencí.

Britská vláda uvedla, že další skotské referendum nepodpoří do té doby, dokud nebude zcela ukončen britský výstup z EU, což by mohlo trvat i déle než dva roky, čímž vzniká patová situace mezi Londýnem a Edinburhem (CBC NEWS 2017). A právě to, že britská vláda musí konání referenda schválit, aby bylo platné a právně závazné by mohl být a velmi pravděpodobně bude jeden z problémů, který by mohl vést ke zpomalení celého procesu či jeho několikaletému oddálení. V tomto kontextu se premiérka Theresa Mayová vyjádřila ve smyslu, že s referendem o nezávislosti Skotska nesouhlasí, jelikož teď není vhodná doba pro další takto závažné rozhodování a všechny země Velké Británie teď musí držet spolu, aby dosáhly co nejlepší možné dohody s Evropskou unií (CBC NEWS 2017). Z čehož vyplývá, že britská vláda debatu o novém referendu nepodpoří minimálně po dobu následujících dvou let.

Ve Skotsku proběhlo na začátku roku 2017 několik průzkumů veřejného mínění ohledně druhého referenda o nezávislosti země a například z průzkumu společnosti BMG Research vyplývá že, 39 % respondentů je pro uskutečnění druhého referenda ještě před vystoupením Velké Británie z EU, zatímco 49 % je proti této myšlence (Curtice 2017). Nedostatek nadšení z řad příznivců referenda může být důvodem proč je jejich opozice v současné době v převaze. Na druhou stranu průzkum společnosti The Sunday Times uvádí, že polovina voličů se domnívá, že by druhé referendum mělo proběhnout během vyjednávání ohledně Brexitu, což ukazuje, že Skotsko je v otázce konání druhého referenda o skotské nezávislosti rozděleno na dvě poloviny, kdy obě strany mají své argumenty (Curtice 2017).

Skotská politická scéna je momentálně rozdělena na dvě poloviny, které dělí právě otázka nového referenda o nezávislosti země. Skotští Zelení a SNP jednoznačně bojují za prosazení a konání referenda v co nejbližší možné době a naopak Konzervativci a Labouristé toto rozhodnutí zcela odmítají a zastávají názor, že je příliš brzy, aby země byla znovu postavena před takto důležité rozhodnutí.

8 PRÁVO NA SECESI OBOU REGIONŮ NA ZÁKLADĚ MEZINÁRODNÍHO PRÁVA

8.1 Québec a jeho právo na secesi

Poté co kanadský Nejvyšší soud dospěl k závěru, že Québec nemá z hlediska kanadského práva nárok na unilaterální secesi, přešel ke zkoumání této otázky z hlediska práva mezinárodního (Supreme Court Judgments 1998: 222). Mezinárodní právo se staví k problematice secese převážně neutrálně. Dle mezinárodního práva by měl mít právo na sebeurčení každý, jelikož toto právo náleží všem lidem a národům, na druhou stranu ho přímo přiznává jen v případě dekolonizace či okupace (Sterio 2015 : 299). Je více než zřejmé, že obyvatelé Québecu jsou rozdílní a jejich charakteristika je odlišná, ale nedochází k omezování jejich svobod či vykořisťování a québecká provincie není ani jedním z výše uvedených příkladů, kdy je právo na sebeurčení oprávněné (Supreme Court Judgments 1998: 222).

Dle Steriové (2015: 299) secese sama o sobě podkopává celistvost mateřského státu a mezinárodní právo již po staletí zastává princip územní celistvosti a státní suverenity. Přijetí práva na secesi by pak mohlo dojít k celosvětovému chaosu neustálým překreslováním hranic. Mezinárodní soudní dvůr v některých případech diskutoval o udělení výjimky²⁰ (Sterio 2015: 299), to však není případ Québecu.

Stát, jehož vláda zastupuje celý národ či národy, které žijí na území daného státu na základě rovnosti, bez diskriminace a respektuje zásady sebeurčení ve svých vnitřních uspořádáních má dle mezinárodního práva právo zachovat svou územní celistvost (Supreme Court Judgments 1998: 222). Vzhledem k tomu, že Québec není případem spadající pod výjimku dekolonizace, ani na jeho území nedochází k utlačování lidu a ani nelze hovořit o tom, že by ze strany vlády docházelo k omezování politického, kulturního, společenského či

hospodářského vývoje québeckých obyvatel, pak Nejvyšší kanadský soud rozhodl, že québecký parlament, legislativa či québecká vláda nemají z pohledu mezinárodního práva se dožadovat unilaterální secese Québecu od zbytku Kanady (Supreme Court Judgements 1998: 222).

8.2 Skotsko a jeho právo na secesi

Podoba případně nezávislého Skotska, vycházející z mezinárodního práva, se stala jedním z významných argumentů pro britskou vládu a strany, které bojovaly proti skotské nezávislosti během kampaně před referendem (Bell 2016: 1). Britská vláda využila toho, že otázka skotské nezávislosti není v těchto oblastech zcela objasněna a dává tak jejím odpůrcům prosto pro zpochybnění výhod samostatnosti.

I přes to, že britská vláda preferuje setrvání Skotska v unii se zbylými členskými státy Spojeného království, tak britské právo nevyklučuje možnost secese. V případě, že domácí právo secesi nevyklučuje, pak se může stát, že otázka legality secese z hlediska mezinárodního práva nemusí být vůbec položena (Sterio 2014). Na druhou stranu Milena Sterio (2014) uvádí, že většina vědců souhlasí s názorem, že právo na sebeurčení sice připadá všem národům, ale neznamená to mít přímé právo na secesi.

Právo na sebeurčení, mimo dekolonizační proces, může vést pouze v extrémních případech, kdy mateřský stát absolutně nerespektuje práva lidí na interní sebeurčení. Interní sebeurčení se projevuje možností zřízení regionální vlády, mít odlišné kulturní, jazyková či náboženská práva, která jsou plně respektována mateřským státem (Sterio 2014). Dalším problémem v otázce sebeurčení je fakt, že termín národ nebyl doposud nikde přesně definován a právně zakotven (Anderson 2016: 1202).

---

²⁰ Například Východní Timor, Severní Kypr, Kosovo

9 ZÁVĚŘ

Québec i Skotsko patří ke stabilním a dobře fungujícím demokraciím. Obě území mají zkušenost se secesionistickými tendencemi v průběhu několika dekád dvacátého i dvacátého prvního století. Ale i přes to, že snahy secesionistů jsou v případě obou území vytrvalé a stále přetrvávají i v současnosti, tak k secesi nedošlo ani v jednom z případů. Obě provincie za sebou mají referenda o nezávislosti. Pro prosazení samostatnosti byla v obou případech třeba většinová podpora elektorátu, který by hlasoval v prospěch osamostatnění území, což se ale nestalo a ani jedno referendum jak v Québecu, tak ve Skotsku nevedlo k secesi. Rozdílem mezi kanadskou provincií a Skotskem bylo to, že Québec ani v jednom z referend nevyjednával o absolutní separaci a tím pádem úplnou suverenitu, kdežto Skotsko ve svém referendu hlasovalo o vzniku nového Skotka, co by zcela nezávislého státu.

Na začátku teoretické části jsem vymezila zásadní pojmy, které jsou nezbytné k uvedení do problematiky a pochopení politického secesionismu. Nejprve jsme definovala secesi jako politický fenomén na základě několika odborných definicí a poté jsem řešila souvislosti a rozdíly mezi secesí a separací, jelikož jsou to pojmy sobě velmi blízké a často dochází k jejich záměně. Někteří autoři tak činí záměrně, pro jiné jsou to dva zcela odlišné pojmy. Dále jsem do teoretické části zařadila stručný přehled secesionistického vývoje na území Québecu i Skotska, pro lepší nastínění historického kontextu a poslední částí je teorie o nepravděpodobnosti secese v demokratických zemích od Stéphana Diona.

V analytické části jsem analyzovala a komparovala oba regiony na základě čtyř komparačních kritérií, které jsem si stanovila a která mi pomohla naplnit cíl mé práce. Tato komparační kritéria vytvořila logický komparační rámec, díky kterému jsem došla k hledaným odpovědím. Hlavním cílem mé práce najít odpovědi ke svým dvěma výzkumným otázkám. Tyto otázky byly následující – 1)

Byla by v současnosti secese v obou regionech vůbec možná? 2) Má Québec a Skotsko nárok secesi z hlediska mezinárodního práva?

Prvním komparačním kritériem byl vývoj secesionismu v obou provinciích a výsledky jednotlivých referend o nezávislosti či devoluci. Z tohoto kritéria vyplynulo, že v Québecu dochází v současnosti k řádnému poklesu podpory secesionistických stran ze strany voličů. Největší podpory se stranám dostalo v osmdesátých a devadesátých letech dvacátého století, kdy se konala dvě referenda o nezávislosti. V té době byla u vlády nejvýraznější secesionistická strana Parti Québécois. V současnosti podpora separatismu klesá, Parti Québécois je zastoupena v národním Québeckém parlamentu, ale má pouze minimum křesel oproti opoziční Liberální straně. Podobně tomu je i na federální úrovni, kde je sice zastoupena secesionistický strana Bloc Québécois, ale většinu křesel má též Liberální strana, která je zásadně proti samostatnosti Québecu.

Skotská samostatnost je naopak velmi aktuálním tématem. Ve Skotsku předcházela referendu o nezávislosti proces devoluce, který trval několik let. O nárůstu secesionistických a separatistických tendencí ve Skotsku hovoříme převážně od devadesátých let dvacátého století. Zásadní zlom přišel v roce 2011, kdy Skotská národní strana bojující za samostatnost země vyhrála parlamentní volby. Díky tomu, že získala většinovou podporu v parlamentu, byla schopna si prosadit referendum o nezávislosti Skotska v roce 2014. Ani v tomto referendu si voliči nezvolili odloučení od zbytku Velké Británie, když při volební účasti 84,56 % hlasovalo 45 % skotského elektorátu pro oddělení Skotska a 55% proti. I přes tento neúspěch a SNP, jakožto největší parlamentní skotská strana stále bojuje za dosažení skotské samostatnosti. Skotská premiérka Nicola Sturgeon na jaře v roce 2017 oznámila plány na konání druhého referenda o nezávislosti, které by chtěla stihnout ještě předtím, než Velká Británie vystoupí z EU.

Druhou oblastí, kterou jsem zkoumala v souvislosti se secesionismem v Québecu a Skotsku byla legislativa obou regionů. Québec má ústavně

prověřený proces případného odchodu jedné či více provincií. Nejvyšší kanadský soud došel k závěru, že kanadská ústava nedává Québecu právo na unilaterální secesi. Zároveň ale zemi neoznačila za nedělitelnou a v případě, že by čistá většina Québečanů hlasovala pro odchod provincie z federace, tak by zbytek Kanady musel začít vyjednávat o jeho podmínkách.

V případě Skotska není s legislativou žádný rozpor vzhledem k tomu, že jakožto součást Spojeného království nemá Skotsko kodifikovanou ústavu. Skotská vláda vydala několik průvodních dokumentů, které se zabývají skotskou samostatností a referendem, které se jí týká. Britská a skotská vláda se na konání referenda dohodly v roce 2012, když podepsaly Edinburghskou dohodu. Ačkoliv Britská vláda nesouhlasí s odchodem Skotska z unie a byla proti referendu, tak jeho konání odsouhlasila.

Další oblastí, na kterou jsem se v práci zaměřila, byla ekonomika následně a její vliv na secesi v regionech a následně aktuální politický situace. V případě Québecu který tvoří jednu pětinu kanadské ekonomiky a v případě osamostatnění by představoval 44. nejsilnější ekonomiku světa, by secese pravděpodobně neměla tak negativní dopad. Ze zkušeností z minulých referend ale jasně vyplývá, že nejasnosti, které jsou spjaté s budoucím vývojem potencionálně samostatné provincie, která by mohla ztratit měnu, obchodní kontakty i partnery, negativně ovlivňují québeckou i kanadskou ekonomiku několik let před konáním referend i po pár let po nich.

Potřeba politicky se vyhranit a ztotožňovat se s politickými stranami v Kanadě velmi upadá a nová generace má sklony k politickému skepticizmu. Podpora secesionistických stran již zdaleka není tak velká, jak tomu bývalo v posledních dvou dekadách dvacátého století. Jak ve federálním, tak v národním québeckém parlamentu má většinu křesel Liberální strana, která se staví proti

nezávislosti Québecu. Secesionistická strana Bloc Québécois je zastoupena ve federálním parlamentu a Parti Québécois má křesla v národním québeckém parlamentu.

V případě Skotska je otázka ekonomické samostatnosti stále nevyřešená a příliš nejasná, aby mohla dát skotským voličům pocit jistoty a ekonomické samostatnosti země. Je pravda, že Skotsko má velké příjmy z ropných zdrojů, potravinářství a dalších sektorů, ale hlavním problémem v budoucím vývojem skotské ekonomiky by byl negativní vztah se zbytkem Spojeného království. Který je v případě odchodu země velmi pravděpodobný a vzhledem k tomu, že 63% skotského exportu je směřován právě do ostatních zemí Velké Británie, tak by to na skotskou ekonomiku mohlo mít až fatální dopad.

Aktuální politická situace nemluví stoprocentně ani v podporu osamostatnění země ani pro jeho setrvání ve Velké Británii. Skotská premiérka si chce prosadit další referendum v letech 2018 – 2019, ale britská premiérka Theresa Mayová s tímto krokem razantně nesouhlasí. Vzhledem k tomu, že britská vláda musí referendum schválit, tak se může stát, že půjde o velmi zdoluhavý proces. Ani řada průzkumů veřejného mínění nenaznačuje, že by většina Skotů byla pro konání referenda či osamostatnění Skotska.

V poslední kapitole jsem se zabývala tím, zda mají oba regiony právo na secesi z hlediska mezinárodního práva. U obou případů jsem došla k závěru, že pokud se budeme řídit tím, že právo na sebeurčení náleží jen těm národům, které jsou okupovány, dochází na jejich území k potlačování lidských práv a svobod či vykořisťování nebo se jedná o případ spjatý s dekolonizací či takový případ, kdy mateřský stát zcela odmítá vnitřní sebeurčení regionální skupiny v politickém, kulturním, sociálním či jiném smyslu, pak tyto dva regiony nárok na secesi nemají. Québec i Skotsko jsou fungující demokratické státy, ve kterých nedochází k ničemu výše zmíněnému. Dalším důležitým faktem je i to, že dle

mezinárodního práva, že mít právo na sebeurčení neznámá mít automaticky právo na secesi.

Odpověď na mé výzkumné otázky a zároveň výsledek mého výzkumu je následující. V Québecu ani ve Skotsku v současné době k secesi nedojde na základě několika klíčových faktorů. V kanadské provincii se tak nestane vzhledem k poklesu podpory secesionistických politických stran a tendencí a zároveň na základě vyjádření Nejvyššího kanadského soudu v minulosti je uskutečnění secese v provincii velmi nepravděpodobné. Ve Skotsku je v současné době samostatnost země velmi aktuálním politickým tématem, ale stále zde panuje nejistota o ekonomické samostatnosti regionu a není jasné, zda by důsledky a dopady případného oddělení se od zbytku Velké Británie neměly příliš fatální dopad na skotskou ekonomiku. V případě obou provincií není z hlediska mezinárodního práva k secesi důvod, jelikož se jedná o demokratické liberální regiony, kde nedochází k porušování lidských práv a svobod.

10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATUTY

Bartkus, O. Viva (1999). *The Dynamics of Secession* (Cambridge, 1999).

Boykin, Scott (1997). The Ethics of Secession. In David Gordon, ed., *Secession, State and Liberty*, (Transaction Publishers, 1998), s. 65.

BBC (nedatováno) b) *Scotland Decides* (<http://www.bbc.com/news/events/scotland-decides/results>, 20. 2. 2017).

CBC NEWS (nedatováno). "Oui" or "Non" (<http://www.cbc.ca/history/EPISCONTENTSE1EP17CH1PA1LE.html>, 23. 12. 2016).

Curtice, John (2017). Do Voters in Scotland Want a second referendum? *BBC News* 14. 4. 2017 (<http://www.bbc.com/news/uk-scotland-39264468>, 20. 4. 2017).

Česká Televize (2016). *Libra padla nejniže od roku 1985. Trhy prudce oslabovaly* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1826810-libra-padla-nejniže-od-roku-1985-trhy-prudce-oslabovaly>, 15. 3. 2017).

Dion, Stephan (1996). Why is Secession Difficult in Well-Established Democracies ? Lessons from Quebec. *British Journal of Political Science* (26), s. 269 – 283.

Government of the united kingdom (nedatováno). *Scottish independence referendum* (<https://www.gov.uk/government/topical-events/scottish-independence-referendum/about>, 19. 11. 2016).

Hanna, M. Roy (1999). Right to Self-Determination in In Re Secession of Quebec. *Maryland Journal of Internatinal Law* (23), s. 213 – 246.

Hicks, Ryan (2016). What could the Parti Québécois look like after Friday's vote? *CBC NEWS* 5. 11. 2016 (<http://www.cbc.ca/news/canada/montreal/parti-quebecois-future-1.3790850>, 28. 3. 2017).

Hlaváček, Pavel (2014). Politický systém Kanady. In: Hlaváček, Pavel – Jurek, Petr a kol. Politické systémy anglosaských zemí (Praha: Dokořán), s. 117–131.

Laframboise, Kalina (2016). Parti Québécois elects Jean-Francois Lisée as new leader. *CBC NEWS* 7. 11. 2016 (<http://www.cbc.ca/news/canada/montreal/parti-quebecois-new-leader-announcement-2016-1.3795069>, 27. 3. 2017).

Larry, Eliot (2017). The Scottish Economy has strenghts – but could it make a success of independence? *The Guardian* 13. 4. 2017 (<https://www.theguardian.com/politics/2017/mar/13/scottish-economy-independence-referendum-oil-price>, 19. 4. 2017).

Leslie, Peter (1999). Canada: The Soupreme Court Sets Rules for The Secession of Quebec. *Publius* (29) s. 135 – 151.

Marianopolis College (2000). 1980 Referendum on Sovereignty-Association (<http://faculty.marianopolis.edu/c.belanger/quebechistory/stats/1980.htm>, 17. 1. 2017)

Montpetit, Jonathan (2016). Are Quebec's political parties becomming irrelevant? *CBC NEWS* 13. 11. 2016 (<http://www.cbc.ca/news/canada/montreal/are-quebec-s-political-parties-becoming-irrelevant-1.3849210>, 27. 3. 2017).

National Assembly of Québec (2017) *Members* (<http://www.assnat.qc.ca/en/deputes/>, 27. 3. 2017).

ONS (nedatováno) *Second Estimate of GDP* (<https://www.ons.gov.uk/economy/grossdomesticproductgdp/bulletins/secondestimateofgdp/quarter4octtodec2016>, 20. 3. 2017).

Parliament of Canada (2017). *Current party Standings* (<http://www.parl.gc.ca/parliamentarians/en/partystandings>, 28. 3. 2017).

Parliament of Canada (nedatováno). *The Honourable Stéphan Dion* ([http://www.parl.gc.ca/Parliamentarians/en/members/Stephane-Dion\(460\)/Roles](http://www.parl.gc.ca/Parliamentarians/en/members/Stephane-Dion(460)/Roles), 18. 3. 2017).

- Pavkovic, Aleksandr (2015). *Secession and Secessionism*
- Qvortrup, Matt (2014). Referendums on Independence, 1860 – 2011. *The Political Quarterly* (1), s. 57 – 64.
- Rosůlek, Přemysl (2014). Politický secesionismus & etické teorie (Brno: Barrister & Principal).
- Rosůlek, Přemysl (2016). Secession and Itelligibility of a Referendum Quéestion (RQ) – from Québec to Scotland (1980 – 2014). *Vědecké Časopisy* (<http://alppi.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/001223.pdf> 18. 1. 2017).
- Rovná, Lenka (1996). Kanada po referendu, Kanada před referendem? *Mezinárodní vztahy* 31 (4), s. 86–91.
- Rovná, Lenka (2004). *Kdo vládne Británii?* (Praha: SLON).
- Říchová, Blanka (2005). Spojené království Velké Británie a Severního Irska. In: Dvořáková, Vladimíra a kol. *Komparace politických systém I* (Praha: Oeconomica), s. 105–159.
- Scottish Government (2017). *Export Statistics Scotland 2015* (<http://www.gov.scot/Topics/Statistics/Browse/Economy/Exports/ESSPublication> , 19. 3. 2017).
- Scottish Government (2017 b). *Scotland's Gros Domestic Product 4th Quarter 2016*(<http://www.gov.scot/Topics/Statistics/Browse/Economy/PubGDP/GDP2016Q>, 19. 3. 2017).
- Scottish Government (2016). *Oil and Gas production Statistics 2015-2016* (<http://www.gov.scot/Topics/Statistics/Browse/Economy/oilgas1516>, 19. 3. 2017).

Scottish Greens (nedatováno). *Greenyes scottish independence* (<https://greens.scot/independence>, 21. 11. 2016).

Smith, Ben (2013). The Quebec Referendums. Research Paper 13/47. UK Parliament 25. 6. 2013 (<http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/RP13-47>, 26. 12. 2016) s. 3–7.

Supreme Court Judgments (1998). *Reference re Secession of Quebec* (<https://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/1643/1/document.do>, 18. 12. 2016)

UK Parliament (nedatováno). Glossary (<http://www.parliament.uk/site-information/glossary/white-paper/>, 9. 1. 2017).

Verney, V. Douglas (1980). Canada and Quebec: A New Regime? *India International Centre Quarterly* 7 (1), s. 3–4.

Walton, F. P (1913). The Legal System of Québec. *Columbia Law Revue* 13 (3), s. 215.

Wood, R. John (1981). A Comparative Analytical Framework. *Canadian Journal of Political Science* (1), s. 107 – 134.

Yale, Francois & Durand, Claire (2011). What did Qubeckers Want ? Impact of Question Wording, Constitutional Proposal and Context on Support for Sovereignty, 1976-2008. *American Review of Canadian Studies* 41 (3), s 242–243.

MZV ČR (2015). Quebec (http://www.mzv.cz/ottawa/cz/obchod_a_ekonomika/ekonomicke_zpravy_z_provincii/quebec_ekonomicka_informace.html, 29. 12. 2016).

The Canadian Encyclopedia (2014). *Action Démocratique du Québec* (<http://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/action-democratique-du-quebec-adq/>, 18. 2. 2017)

The Canadian Encyclopedia (2015). *Bloc Québécois* (<http://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/bloc-quebecois/>, 18. 2. 2017).

The Electoral Commission (2009). *The 2014 Scottish Independence Referendum Voting Guide* (http://www.electoralcommission.org.uk/__data/assets/pdf_file/0012/170400/The-2014-Scottish-Independence-Referendum-Voting-Guide.pdf, 25. 11. 2016).

The Scottish Government (2012) (<http://www.gov.scot/About/Government/concordats/Referendum-on-independence>, 30. 3. 2017).

The GOV UK (2012) *Responses to Scotlands Constitutional Future* (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/39249/Responses_to_Scotlands_Constitutional_Future.pdf, 20. 12. 2016).

11 RESUMÉ

The main aim of this bachelor's thesis focus is on the introduction and explanation of main theories and definitions of political secessionism and secession itself. My goal was to find out if Québec and Scotland has the right to secede according the international right and if the secession would be possible nowadays in both regions by any chance. The main methods I use in my thesis are comparison and analysis.

First I introduce basic definitions of secession from experts in the field of politics and international relations. After the lay out of the basic terminology i compared secessionism and separatism. In the Analytical part of my thesis there are four comparative criterion which helped me to find the answers for my question. My first question is – Would be the secession of Québec and Scotland possible nowadays?, and the second question is – Has Québec and Scotland the right to secede according the international law?

My answer for both question is negative. For the first question – During my research I found out that there are too many risky and unclear factors that determinates a possibility of secession in both regions and the second question – Nor Québec, or Scotland are a case of occupation or decolonization, which are the cases when the international law allows secession, so they dont have the direct right to secede.